

UT

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Detsember 2009 nr 10 (2378) • Tartu Ülikooli ajakiri

Selles numbris:

RAHVUSÜLIKOO 90 PILDIS

KUIDAS KÜLGEHAKKAVATE HAIGUSTE
HAIGEMAJAST SAI NAKKUSHAIGLA

INDREK TARAND SATTUS AJALUGU
ÕPIMA JUHUSE TAHTEL

PINGELINE EELARVE SUNNIB
VANU PROBLEEME LAHENDAMA

ÕPPEJÕUD VÕI TEADLANE?

Foto: Andres Tennus

Kadri Inselberg

UT toimetaja

Kui ma paar aastat tagasi ülikooli sotsiaalteaduskonda õppima asusin, siis tervitasid mind kohe massiloengud ülikooli suurimates auditoriumides. Massiloeng kui selline mind ei häirinudki, võib-olla ongi sisseelamisel teatav anonüümsus ja kaugusest jälgimine suisa vajalik.

Hoopis vähem meeldis mulle aga avastus, et kaugeltki mitte kõik ülikooli õppejõud ei armasta oma tööd ega taha andunud tudengitele oma üüratuid teadmisi edasi anda. Loomulikult ei räägi ma siin enamusest, aga me kõik teame, mida teeb tõrvatilk meepurgis.

Ma ei räägi ainult oma kogemustest, vaid pigem esimesest aastast meelde jäänud pikkadest vestlustest eakaaslastega. Miks loevad mõned õppejõud terve kursuse jooksul tahvli ees ette vaid õpikut? Sõna-sõnalt. Miks alustab mõni õppejõud esimest loengut sõnadega, et «ma ei oska ennast väga hästi väljendada, ma ei ole eriline rääkija»?

Eelmisel kuul toimus Domus Dorpatensis seminar «Ülikooli avatud uksed ajas ja ruumis», kus arutati ülikooli rolli üle väärtuste kandja ja eestvedajana. Esinejateks kolm TÜ professorit: Margit Sutrop, Peeter Saari ja Marju Lauristin. Kõigi kolme ettekannetes oli vähemalt üks ühine joon: ülikool saab väärtusi edasi anda eelkõige eeskujuga.

Seega peaks ka õppejõud olema tudengile eeskujuks. Aga millist eeskuju annab oma tööd mitte teha tahtev õppejõud? Tekib järgmine küsimus: kas saab ikka eeldada, et head teadustööd tegeval inimesel on ka piisavalt pedagoogilisi oskusi, et oma teadmisi huvitavalt edasi anda?

Esitasin seminaril Marju Lauristinile küsimuse, et kas Eesti-

taolises väikeses riigis on üldse võimalik seda probleemi lahendada ja üliõpilaste ette saata vaid need teadlased, kes on selleks valmis. Marju Lauristin tõdes, et seni, kuni magistrantidest ja doktorantidest koosnev järeלטulijate pink on nii lühike kui praegu, probleem tõenäoliselt ei lahene.

Loomulikult ei taha ma alavääristada tublide teadlaste teadmisi ja teadmiste edasiandmise olulisust, kuid noorte tudengite ette eeskujuks siiski kogelevad ja silmnähtavalt ennast ebamugavalt tundvad inimesed minu arvates ei sobi. Äsja ülikooli astunud tudeng tahab näha ka õppejõu silmades sädet. Ta tahab kinnitust, et see eriala, mida ta on tulnud õppima, on huvitav ja seda õpetavad talle inimesed, kes ka ise sellest hoolivad.

Võib-olla oleks lahenduseks teadurite põhjalikum koolitamine pedagoogikas enne, kui nad tudengite ette astuvad. Loengusaali ees mitte olla tahtev õppejõud võib seal ka olemata olla, sest tudengite ja õppejõu vahele on kohe loodud sein, millest teadmised ja sõnad läbi ei jõua. **UT**

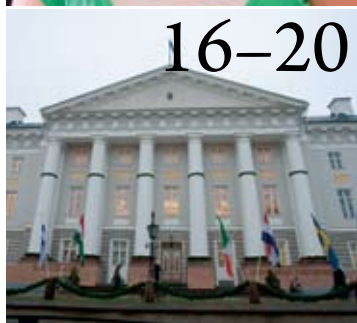
UT

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Universitas Tartuensis on Tartu Ülikooli ajakiri. Ilmub kord kuus. Tiraaž 3300. Tellimisindeks Eesti Postis 00892 • Tartu, Lutsu 5 (III k); Tel: 737 5680, 523 1751; e-post: ajakiri@ut.ee; www.ajakiri.ut.ee. Postiaadress: Ülikooli 18, Tartu 50090 • **Vastutav väljaandja:** Illari Lään; **peatoimetaja:** Sigrid Sõerunurk; **toimetajad:** Kadri Inselberg ja Eve Tisler; **keeletoimetaja:** Marika Kullamaa; **küljendaja:** Margus Nõmm; **fotograafid:** Andres Tennus ja Ove Maidla; **infotoimetaja:** Gea Gorjunova; **Trükk:** Ecoprint • Kõik Universitas Tartuensis avaldatud artiklid jm tekstid ning fotod ja illustratsioonid on autoriõigusega kaitstud teosed. Toimetust lubab neid kasutada vaid koos viitega autorile ja Universitas Tartuensisile. • Toimetusel on õigus kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada. • **UT kolleegiumi esimees:** Maja Vadi, **liikmed:** Sulev Kõks, Ivo Volt, Mart Noorma, Villu Päärt, Indrek Treufeldt, Riin Kruusenberg, Liina Liiv.

12–15

16–20

24–27

35–37

38–39

- 6** Talveakadeemia on jälle hoos ja «Võti Tulevikku» jagab katalooge.
- 10** Õpetatud Eesti ja Eesti Advokatuuri stipendiumid
- 11** Tudengi raskused eriala valikul
- 12** Persoon
«Ma hoiatan, et ma sekkun teie kõneste vahele, sest ma olen selleks võimeline!» Riigiteaduste kolmanda kursuse tudeng Anna Karolin ei ole siiski kuri, ta on lihtsalt otsekohene.
- 16** Rahvusülikool 90 pildis
- 21** Roland Karo doktoritööd, mis ühendas omavahel teaduslikult seksuaalsuse ja religiooni, nimetati kaitsmisel akadeemilise vabaduse võiduks Tartu Ülikoolis.
- 24** Fookus
Tartu Ülikooli majanduslik seis on kahele tänavusele kärpele vaatamata tervikuna hea, hindab finantsdirektor Taimo Saan. Ometi on 87 struktuuriüksusest 22 ajutiselt maksevõimetud, neist kolm on miinustes juba aastaid.
- 28** Meditsiinidoktor Albert Valdes tegi väljendist «külgehakkavate haiguste haigemaja» sõna «nakkushaigla» ning lõi ka palju teisi eestikeelseid meditsiinilisi oskussõnu.
- 32** Nõustajad aitavad tudengil ülikoolist maksimumi võtta.
- 35** Teadus
Elektrokeemiaga tegelev doktorant Tavo Romann uurib uues keemiahoones oma maa-aluses laboris vismutit ja sai äsja esimest korda välja antud loova täppisteaduse fondi stipendiumi.
- 38** Reisikiri Ecuadorist
Tänavatel üürgab täisvõimsusel kõlaritest muusika, kauplemine käib ainult läbi trellitatud akende, bussi sisenedes otsitakse kott läbi, söögi kõrvale saab lisandiks mitmel eri kujul valmistatud banaani ja tänavatel kerjavad nii lapsed kui ka täiskasvanud.
- 40** Essee
- 42** Indrek Tarand sattus ajalugu õppima juhuse tahtel
- 46** Juubilar, sünnipäevad, kaitsmised, teated

Järgmine Universitas Tartuensis ilmub 8. jaanuaril 2010.

TÜ nõukogu valis kaks professorit

27. novembri istungil valis TÜ nõukogu sisehaiguste propedeutika ja meditsiinilise metaboolmika professori.

Sisehaiguste propedeutika professoriks valiti juba kolmandat korda professor Margus Lember. Lember lõpetas Tartu Riikliku Ülikooli arstiteaduskonna raviosa-

konna *cum laude* 1985, kaitses meditsiinkandidaadi väitekirja samas kohas 1990 ning meditsiinidoktori kraadi Tampere Ülikoolis 1998.

aastal. Ta on töötanud Tartus meditsiinivaldkonnas 1986. aastast, aastast 2000 on ta TÜ Kliinikumi sisekliiniku juhataja.

Meditsiinilise metabool-

mika professoriks valiti dotsent Ursel Soomets, kes seni töötas TÜ arstiteaduskonna biokeemia instituudis dotsendi ning vanemteadurina. Soomets kaitses aastal 1994 Tartus keemiateaduste magistrikraadi ning aastal 2000 Stockholmi Ülikoolis filosoofiadoktori kraadi neurokeemias.

Kultuuriakadeemia osaleb Ungaris mänguasjanäitusel

21. veebruaril 2010 toimub Ungaris Kecskemeti mänguasjamuuseumis näitus «Eesti mänguasi - traditsioon ja tänapäev». Näitus tutvustab traditsioonilisi Eesti talulaste mänguasju, mille kõrval on kontrastiks Eesti rahvakunstist inspireeritud kaasaegsed mänguasjad.

Näitusel on eksponeeritud koopiad nii talupoiste kui -tüdrukute igapäevastest mänguasjadest koos seletavate tekstidega. Näha saab ka videofilmi Eesti traditsioonilistest mänguasjadest: kaltsutite, karjaseloomade, paadi ja veelinnu valmistamisest ning vigurmänguasjadega (viruvärav, mustlaslukk, sepad, võimleja ja roniv ahv jms) mängimisest.

Näituse teise poole moodustavad tänapäevased tekstiilsed mänguasjad ja lauamängud, mille on valmistanud õpingute raames Viljandi Kultuuriakadeemia rahvusliku tekstiili tudengid.

Foto: Tartu Mänguasjamuuseum

Lauamängude, riidenukkude ning käpik- jt mänguloomade loomisel on saadud inspiratsiooni Eesti rahvakunstile omastest mustri- test - tikanditest ja kindakirjadest ning traditsioonilistest materjalidest.

Kultuurkapitali toel teoks saanud näitusel välja pandud

eksponaadid pärinevad Tartu Mänguasjamuuseumi ja Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia rahvusliku tekstiili õppetooli kogudest ning erakogudest. Näituse kuraatorid on Mare Hunt Tartu Mänguasjamuuseumist ja Kristi Jõeeste TÜVKA rahvusliku käsitöö osakonnast.

Rahvusmõtte auhinna pälvis kultuuriajaloolane Ants Viires

Kuuendat korda anti tänavu emakeelse ülikooli aktusel üle ka TÜ Rahvusmõtte auhind, mille seekord pälvis etnoloog ja kultuuriajaloolane Ants Viires.

«Ants Viirese teaduslikud uurimused eesti rahvakultuuri ainelistest ja vaimsetest valdkondadest kuuluvad Eesti etnoloogilise kirjanduse aarete hulka,» selgitas Viirese valituks osutumist Tartu Ülikooli etnoloogia professor Art Leete. Kõige olulisemaks Viirese tööks peab ta Eesti rahvakultuuri ja rahvusliku mõtet ühendava koguteose «Eesti rahvakultuur» koostamist. «Ants Viires on koguteose ühe peatoimetaja ja koostajana püüdnud just selle teose

kaudu juhatada lugejad avara ning kõikehaarava arusaamiseni Eesti kultuurist nii ajaloolises mõttes kui ka Eesti ühiskonna tänapäevasel multikultuurilisel taustal.»

Auhinna saaja valis välja 11-liikmeline komisjon, kuhu kuuluvad Tartu Ülikooli rektor professor Alar Karis, keemiaprofessor Mati Karelson, ülikooli õppeprorektor Birute Klaas, Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia direktor Anzori Barkalaja, luuletaja Doris Kareva, literaat Mart Orav, kirjanik Hando Runnel, dirigent Hirvo Surva ja kunstiajaloolane Sirje Helme. Komisjoni kuulus ka eelmisel aastal Rahvusmõtte auhinna pälvinud

kirjanik Ain Kaalep.

Rahvusmõtte auhinnaga tunnustatakse inimest, kes on oma loominguga silmapaistvalt edendanud Eesti riiklikku ja rahvuslikku eneseteadvust. Laureaat saab auhinnaks Ilmamaa kirjastuse «Eesti mõtteloo» sarja 50 köidet ning klaasikunstnik Toomas Riisalu klaasist taiese. Eelneval viiel aastal on auhinna pälvinud kirjanik ja etnoloog Ilmar Talve, helilooja Veljo Tormis, akadeemik Endel Lippmaa, kunstnik Kaljo Põllu ja kirjanik Ain Kaalep.

Õhtul jätkus rahvusülikooli aastapäev tõrvikrongkäiguga ja lõppes traditsioonilise balliga Vanemuise kontserdimajas.

Rahvusülikooli juubeliaktust kroonis 100 uut doktorit

1. detsembril TÜ aulas emakeelse ülikooli 90. aastapäeva aktusel promoveeriti 100 doktoriõppe lõpetanut.

TÜ rektori Alar Karise sõnul on rahvusülikooli ülesanne anda meie võimekatele noortele parim haridus Eestis. «Ülikool on selle missiooniga ka vaatamata rasketele aegadele edukalt toime tulnud, mida kinnitab nii viimaste aastate suurim arv uusi doktoreid kui ka ülikooli nimetamine viie protsendi maailma parimate ülikoolide sekka.»

Aktuse avakõne pidas rektor Alar Karis, tema järel võttis sõna president Toomas Hendrik Ilves.

Akadeemilise loengu pidas usuteaduskonna dekaan, kirikulooprofessor Riho Altnurme teemal «Rahvuslusest, religioonist ja rahvusülikoolist. Eesti näide».

Seejärel promoveeriti Tartu Ülikooli audoktoreid. TÜ audoktori tiitli pälvivad E.E.L.K. peapiiskop Andres Taul, Tampere Ülikooli emeritiprofessor Kai Krohn, Groningeni Ülikooli professor Cornelius Theodor

Hasselblatt, Erasmuse Ülikooli professor Frank G. Grosveld ja Sussexi Ülikooli professor

George Nicholas von Tunzelmann. Tartu Ülikooli auliikmeteks nimetati Ago Peters, Erich Rannu ja Nadia Walter-Tschishewsky.

Aktusel esinesid tervitustega ka Tartu linnaepea Urmas Kruuse ja ülikooli filosoofia magistriõppe 2. aasta üliõpilane Juhan Hellerma.

Vaata fotomeenutust emakeelse ülikooli aastapäeva tähistamisest lk16–20.

Talveakadeemia jälle hoos

Detsembri lõpuni on tudengitel võimalus saata oma teadusartiklid talveakadeemia 2010. aasta konkursile. Selle aasta temaatikaks on säästev areng.

Korraldajate sõnul võib säästva arengu mõistet käsitleda laialt – artikkel ei pea keskenduma looduskeskonnale, vaid võib käsitleda majandus-, tehnoloogia- või sotsiaalvaldkonna

säästvat arengut.

Artikkel võib olla ka kokkuvõtte kursuse-, bakalaureuse, magistri- või doktoritööst või isegi mõne õppekursuse raames valminud uurimustööst.

Oma teadusartikli esitamisega konkursile saab väärtuslikku tagasisidet ekspertidest koosnevalt komisjonilt ja hinnalisi esinemiskogemusi. Parimaid kirjutajaid

ootavad auhinnad: loodusajakirjade aastatellimused, Rahva Raamatu kinkekaardid, puhkepakett kahele Pühajärve spaahotellis ja parimale 5000-kroonine auhind. Samuti tagab artikli esitamine koha konverentsil.

Teadusartiklid on oodatud kõikidelt bakalaureuse-, magistri- ja doktoriõppe üliõpilastelt. Artikleid saab esitada neljas valdkonnas: bio- ja keskkonnateaduste, ühiskonnateaduste ja kultuuri, terviseuuringute ning loodusteaduste ja tehnika valdkonnas.

Kaheksa parimat tööd tulevad talveakadeemia konverentsil suulisele ettekandmisele. Autorid, kelle artiklid suulisele ettekandmisele ei pääse, saavad võimaluse tulla konverentsile stendiettekandega.

Artiklite esitamine kestab kuni 31.12.2009.

TalveAkadeemia 2010
uute ideede kohtumispaik

Tudengid saavad tellida «Võti Tulevikku» kataloogi

Kõigil Eesti kõrgkoolides, sh Tartu Ülikoolis õppivatel tudengitel on võimalik tellida endale tasuta kontaktprojekti «Võti Tulevikku» infokataloog. Tegu on kataloogiga, kust saab ülevaatlilikku infot Eesti eri valdkondade juhtivate firmade kohta.

Kataloogis olevad ettevõtted otsivad just kõrgharidust omandavaid tudengeid.

3. ja 4. märtsil toimub Tallinna Tehnikaülikoolis üritus «Võti Tulevikku 2010», kus on võimalik enamike kataloogis toodud firmade esindajatega otse ühendust saada. Peale selle toimub ürituse raames üliõpilastele harivaid koolitusi ja loenguid.

«Võti Tulevikku 2010» korraldab TTÜ-s asuv üleeuroopaline tehnikatudengite organisat-

siooni BEST (Board of European Students of Technology) Eesti rühm BEST-Estonia. Organisatsioon korraldab peamiselt akadeemilisi hooajakursuseid ja insenerivõistlusi. BEST-Estonia ühendab 50 teotahelist noort, kes osalevad aastas 20 kohalikus ja rahvusvahelises projektis.

Kataloogi saab tellida veebi-aadressilt www.vt.ee.

20. novembril saadeti pidulikult pensionile üle neljakümne aasta Tartu Ülikoolis ajakirjanikke õpetanud Sulev Uus.

Uus töötas alates 1959. aastast ajalehes Edasi, kus alustas radistina, kuid 1966. aastal sai temast juba Edasi asetoimetaja. Tartu Ülikooli ajakirjandusosakonnas töötas Uus alates 1963. aastast, kusjuures aastatel 1963–1972 olid Juhan Peegel ja Sulev Uus ajakirjandusosakonna ainukesed koosseisulised õppejõud. Samal koosviibimisel taasasutati ka Eesti Akadeemilise Ajakirjanduse Selts.

Margus Ansu Postimees/Scanpix

Rahvuskultuurifond jagab 2,3 miljoni krooni

Sihtasutus Eesti Rahvuskultuuri Fond (ERKF) eraldas 2010. aasta stipendiumide ja toetuse maksmiseks 2 357 596 krooni, teatas ERKF-i nõukogu esimees Eri Klas.

Fondi 20. jagamiseks laekus 549 taotlust summas ligikaudu 7,6 miljonit krooni. Nõukogu rahuldas 227 taotlust summas veidi üle 2 miljoni krooni. «Stipendiume loome- ja teadustööks anti 57 isikule, stipendiume õpinguteks ja täiendusõppeks 128 isikule ning toetati 24 kultuuriprojekti,»

täpsustas Klas.

Traditsioonilised elutöö tänuauhinnad 50 000 krooni suuruse stipendiumiga pälvisid tänavu koorijuht ja pedagoog Kuno Areng, ajaloolane Raimo Pullat ja kirjanik Mats Traat.

Georg Otsa fondi stipendiumi saab Jassi Zahharov. Sinebrychhoffi Eesti fondi stipendiumi kultuuriaasta parima debüüdi – filmi «Vanamees ja põder» eest saab Joosep Matjus.

«Tänu lahketele annetajatele

on Eesti Rahvuskultuuri Fond oma 19-aastase tegevusaja jooksul stipendiumideks ja toetusteks eraldanud juba üle 56 miljoni krooni,» märkis Klas. Käesoleva jagamise suuremate projektidena nimetas Klas Raidla & Partnerid fondi stipendiume Tartu Ülikooli õiguse eriala üliõpilastele ning Ernst ja Erica Kesa fondi toetust kõrgkoolidele õppevahendite soetamisel.

Jagamise tulemustega saab tutvuda ERKF-i koduleheküljel www.erkf.ee.

Otsitakse 2009. aasta keeletegu

Haridus- ja teadusministeerium kuulutas välja keeleteo konkursi, millega otsitakse kodanikualgatuslikke eesti keelele kasulikke tegusid.

Oodatakse teateid toimekuse kohta eesti keele õpetamisel, kasutamisel ja levitamisel, hinnatav on eesti keelt käsitlevate seisukohtade avaldamine trükisõnas, raadios ja televisioonis ning esitatud seisukohtade heakeelelisus, osavõtt eesti keele aruteludest, konverentsidest ja keelepäevadest kodu- ning välismaal, samuti eesti keele

uurimistöõde, k.a õpilasuurimuste kirjutamine. Tingimuseks on, et esitatav tegu oleks olulises osas alanud ja viidud lõpule käesoleval aastal.

Koos aasta keeleteo kandidaadiga oodatakse ka selle tegija nime ning kontaktandmeid. Eeldatakse, et keeletegijaiks esitatakse eelkõige üksikisikuid, välistatud pole aga ka ühendused ja ettevõtted.

Keeleteokursile ei saa esitada neid tegusid, mis on tehtud riigi rahastamisel, regulaarselt tasustata-

va põhitöö tulemusena.

Kõik hindamiseks esitatud keeleteod esitatakse parima selgitamiseks iseseisvuseaegsetele haridus- ja teadusministritele.

Lisaks ministrite määratavale peaauhinnale antakse välja ka avalikkuse auhind.

Kandidaate võib esitada 8. jaanuarini, keeletegu 2009 kuulutatakse välja emakeelepäeva üritusel 15. märtsil 2010. Täpsem info ministeeriumi kodulehel: www.hm.ee/keeletegu2009.

Filosoofiateaduskonna dekaanina jätkab Valter Lang

25. novembril valis filosoofiateaduskonna valimiskogu teaduskonna dekaaniks senise juhi, arheoloogiaprofessor Valter Langi. 141-st koosolekul osalenud liikmest hääletas Langi poolt 128 inimest.

Langi sõnul motiveeris teda uuesti dekaaniks kandideerima peamiselt inimeste usaldus. «Väga paljud tulid rääkima, et peaksin

jätkama,» ütles prof Lang.

Dekaani uus ametiaeg algab 1. jaanuaril ning suurimaks väljakutseks peab ta hakkamasaamist raskete majandustingimustega. Selleks tuleb dekaani sõnul otsida võimalusi, kuidas tööd tõhustada. «Majandussurutise aeg sunnib otsuseid tegema, sest nüüd pole neid enam kusagile lükata,» sõnas ta.

TÜ spordiklubi Eesti parim

Eesti kergejõustikuliit valis aasta kõige edukamaks kergejõustikuklubiks Tartu Ülikooli akadeemilise spordiklubi.

Spordiklubi oli lisaks koon- darvestusele parim veel juunioride, noorsoo ja täiskasvanute arvestuses.

Spordiklubi edukamad kergejõustiklased on Anna Iljuštšenko, Sirkka-Liisa Kivine, Jekaterina Patjuk, Maris Mägi, Gritšadeiko, Taavi Peetre, Tiidrek Nurme, Nikolai Vedehin ja Pavel Loskutov.

Järgmise aasta Barcelona Euroopa meistrivõistluste normatiivi on täitnud juba kuus spordiklubi kergejõustiklast.

Foto: Andres Tennus

Eestikeelne juriidiline ajakirjandus sai saja-aastaseks

30. novembril ja 1. detsembril toimus Tartus rahvusvaheline konverents «Juriidiline ajakirjandus: rahvuslik, regionaalne, rahvusvaheline».

Tegemist on Eesti õigusteaduse jaoks olulise tähtpäevaga – 100 aastat eestikeelset juriidilist ajakirjandust, mida tähistati ka ülevaatliku näituse avamisega Tartu Ülikooli raamatukogus. Näitus jääb külastajatele avatuks jaanuari lõpuni.

Konverentsil keskendusid

rahvusvaheliselt tunnustatud teadlased (19 esinejat ja sessioonijuhti kaheksast riigist) juriidilise ajakirjanduse identiteedi küsimustele. Konverentsil tõdeti, et just erialane perioodika kui kõige dünaamilisem õiguse ja õigusteaduse meedium võiks olla see lakmuspaber, mis võimaldab uurijal heita pilgu õiguskultuuride sisemistesse muudatustesse ning nende toimemehhanismidesse.

Foto: Aivar Viinalas

Tartu Ülikooli teadusportaal Novaator sai uue kuue

Hiljuti sai teadusuudiste portaal Novaator endale uue kodu www.novaator.ee, kus on senisest laiem teemadering ning rohkem võimalusi põnevat maailma avastada.

Huvilisteni tuuakse nüüd uudiseid loodus-, täppis- ja sotsiaalteaduste valdkonnast nii Eestist kui ka välismaalt. «Novaator on aktiivne uudisteportaal, millel on vaid see vahe, et me kirjutame teadusest ja tehnoloogiast, eesmärgiks tõestada, et see,

mis teadusmaailmas toimub, on pööraselt põnev,» rääkis Novaatori peatoimetaja Villu Päärt, kes kutsub Novaatorit lugema kõiki, kel sooviks silmaringi laiendada.

«Novaator.ee on eeskätt mõeldud just neile inimestele, kellel pole vastavas valdkonnas eriharidust, aga kes soovivad end mingi valdkonnaga kurssi viia või lihtsalt silmaringi laiendada,» selgitas peatoimetaja.

Siiani osana Äripäeva veebi-

keskkonnast toiminud Novaator on nüüd oluliselt laiem teemaderingiga, kuhu on lisandunud näiteks ühiskonnateadused ning lood Tartu Ülikoolis kaitstud ja kaitsmisele minevatest doktori-töödest.

Igaüks saab endale tellida uudiskirja, mis tuleb kahel korral nädalas e-postiga. Samuti on Novaatori lugejatel võimalik otse teadlastele küsimusi esitada.

Õpetatud Eesti Seltsi stipendium

Õpetatud Eesti Selts kuulutab välja stipendiumikonkursi ÕES-i 2007. aasta aastaraamatus ilmunud artiklite autoritele.

Stipendiumi määramine kuulutatakse välja ÕES-i aastakoosolekul 20. jaanuaril 2010. Kandidaate saab esitada või ise parima artikli autori preemia kandidaate kuni 15. detsembrini 2009 aadressil: Õpetatud Eesti Selts, Lossi 3-421, 51003 Tartu või elektrooniliselt aadressil: kadi.kass@ut.ee.

Info: www.ut.ee/OES.

Eesti Advokatuuri üliõpilastööde konkurss

Eesti Advokatuuri ootab oma iga-aastasele konkursile üliõpilaste uurimustöid, sh magistri-, bakalaureuse- või kursusetöid.

Konkursil osaleja ei pea olema õigusteaduskonna üliõpilane, kuid töö teema peab olema seotud advokatuuri tegevuse või advokaatide tööga.

Esitada võib individuaalselt või mitme üliõpilase koostöös valminud üliõpilastöid.

Välja jagatakse kolm stipendiumit, mille suuruse ja jagunemise määrab Eesti Advokatuuri juhatus. Tööd vaatab läbi,

hindab ja stipendiumi määrab viieliikmeline komisjon.

Vajaliku tasemega tööde puudumisel on komisjonil õigus jätta stipendium määramata.

Üliõpilastööde esitamistähtaeg on 31. mai 2010.

2010. aasta stipendiumifondi suurus on 50 000 krooni.

Võitjad ja stipendiumid kinnitatakse Eesti Advokatuuri juhatusel 27. juuli 2010. aasta istungil.

Stipendiumi määramine tehakse teatavaks advokatuuri aastaraamatus ning kodulehel.

Dulitšenko sai kevadel Trieri ülikooli audoktoriks

Tänavu kevadel nimetati Tartu Ülikooli slaavi filoloogia professor Aleksandr Dulitšenko Saksamaa ühe vanima, Trieri ülikooli audoktoriks, kuna professor on edendanud slaavi filoloogiat eriti tänapäeva slaavi mikrokeelte uurimise vallas.

Vastvalitud audoktor esines ettekandega «Slaavi mikrokeelte tähendusest Euroopa keelelise ja kultuurilise mitmekesisuse seisukohalt».

Trieri Ülikooli filosoofiateaduskonna dekaan Hilary Gossmann annab üle doctor honoris causa diplomi Aleksandr Dulitschenkole.

Foto: erakogu

Raskused eriala valikul

Ave Lutter

ajakirjandusmagistrant

Sel suvel seisin silmitsi kee-
rulise valikuga – eneselegi
üllatuseks olin sisse saanud
kahe ülikooli riigieelarvelisele
kohale. Mõlemad kohad olid
minu jaoks vägagi ihaldusväärsed.
Ülikooli sisseastuja jaoks justkui
ideaalne olukord! Tegelikuses
tekkis aga stressirohke dilemma,
sest kahte riigieelarvelist kohta
teadupärast vastu võtta ei saa.

Seega pidin tegema valiku.
Valiku keset suve, mil reaalne
õppeprotsess polnud veel alanud
ning tegelikult ma isegi ei tead-
nud, mille vahel valin (puudus
ju adekvaatne võrdlusvõimalus).
Vaevalt olen ainus inimene, kes
on seisnud sellise valiku ees.

Õige otsuse tegemiseks peaks
tudengil olema minu hinnangul
võimalus teha lõplik eriala valik
sügisel, umbes kaks-kolm nädalat
pärast kooli algust.

Samamoodi, nagu semestri
alguses on paari nädala jooksul
võimalik end ainetele või ainetest
välja registreerida, võiks olla
ka eriala valikuga. Suvel võib
ju ainult aimata, mis täpselt
peitub ühe aine või eriala nime
taga, kuid päriselt selgub see
alles sügisel, kui hakkab pihta
õppetöö. Alles siis saab tekkida
äratundmisrõõm, et valitud eriala
on tõesti õige.

Eriala valides on muidugi soo-
vitav uurida õppekava, mis peaks
koos ainete nimekirjaga aitama

Foto: erakogu

noorel inimesel endas selgusele
jõuda. Kahjuks ei ole see alati nii,
sest ainete nimetuste taga oleva
sisu kohta saab tudeng teada alles
siis, kui loengutele kohale läheb.
Eks ole enamik meist pidanud
pettuma, kui kõlava nimega aine
osutub sisutühjaks. Mõni aine,
mis nime poolest ei äratagi eriti
huvi, võib aga osutuda väga põne-
vaks ja kaasahaaravaks.

Nõustun, et riik ei pea olema
kohustatud kinni maksma õpin-
gute ajal noore inimese eneseot-
singuid. Teadmine, et igaühel on
võimalus omandada üks tasuta
haridus, sunnib noori põhjali-
kumalt oma tulevikuplaane läbi
mõtlemata.

Kui valitud eriala osutub siiski
valeks, võib eriala vahetada, kui
õpingutest on läbitud alla poole
nominaalajast. Nominaalae on
praeguses süsteemis bakalaure-
useõppes kolm ning magistran-
tuuris kaks aastat.

Igal aastal on aga ka neid
värskest sisseastunuid, kes jätavad
kooli pooleli juba enne esimese
semestri lõppu. Sellisel juhul kao-
tab noor inimene terve aasta, sest
uuele kohale saab kandideerida
alles järgmisel suvel, halvemal
juhul võetakse uus kursus vastu
alles kahe aasta pärast.

Mõni noor kasutab seda aega,
et endas selgusele jõuda, teine
teab aga täpselt, mida teha tahaks,
kuid peab siiski ootama, enne kui
saab uuesti soovitud erialale sisse
astuda.

Seda ka juhul, kui ta on eelne-
valt samale erialale sisse saanud,
kuid kohast loobunud. Isegi
olukorras, kus koolil oleks koht
pakkuda, ei saa üliõpilane kohale
enam pretendeerida, kui ta on
sellest juba teise eriala kasuks
loobunud.

Ülikooli kui suure institut-
siooni heaks toimimiseks on
vaja teatud määrani rakendada
bürookraatlikku korda. Minu
ettepanekul võiks aga üksikute
erandjuhtumite lahendamisel
kasutada isiklikumat lähenemist.
Tudengid on ju Eesti tulevik
ning seega on ka riigi huvides, et
noor võimalikult kiiresti endale
õige eriala leiaks ning sel õppima
asuks. ①

**EKS OLE ENAMIK MEIST
PIDANUD PETTUMA, KUI
KÕLAVA NIMEGA AINE
OSUTUB SISUTÜHJAKS.**

ANNA KAROLIN I OLE RI, TA ON OTSE- HENE

Kadri Inselberg

kadri.inselberg@ut.ee

Aнна Karolin on riigiteaduste kolmanda kursuse tudeng, kes on viimasel ajal laiema avalikkuse ette sattunud eri debattide ja arutelude tulihingelise juhina. «Ma hoiatan, et ma sekkun teie kõneste vahele, sest ma olen selleks võimeline!»

Anna jagab oma aega praegu peamiselt ülikooli ja väitluse õpetamise vahel. Lisaks riigiteaduse peerialale otsustas neiu õppima asuda ka õigusteadust, et jätkata magistriõpinguid just selles valdkonnas. Seepärast võib teda ülikoolis kohata juba neljandat aastat ja sel aastal peamiselt õigusteaduse seminarides.

Kõige ajamahukamaks tegevuseks loeb Anna aga väitlemise õpetamist Tartu Kommertsgümnaasiumis ja Decartes'i lütseumis. «Keskkooliõpilased on viimasel ajal muutunud väga usinateks meistrivõistlusteks valmistajateks ja praegu on mul kokku üheksa võistkonda. Neist igapäevase kokkusaamine ja neile mõtlemine võtab hästi palju aega.»

Aeg, mis jääb üle, läheb väitlemisele, ürituste juhtimisele ja avaliku esinemise koolitustele.

Enne kohalike omavalitsuse valimisi oli Anna üks neist väitlejatest, kes pidas Postimehe online-keskkonnas poliitikutega maha palju ägedaid debatte.

Ülikoolis jäi ta silma ülikooliteemalisel debatil Tartu linnapea-kandidaatidega ja arutelupäeval «Arengukoostöö Eestis täna ja homme».

Ristküsitlus: Miks sa tulid ülikooli õppima just riigiteadusi?

«Ma olen huvitatud päris paljudest asjadest: sotsiaalteadustest üldiselt ja õigusteadusest, aga riigiteadused tundusid mulle tol hetkel kõige lähedamad. Sel ajal oli mul veel mõte, et diplomaatia ja rahvusvahelised suhted on nii põnevad ja huvitavad. Samas oli see ka pärast väitlusega tegelemist kuidagi loogiline valik. Peale selle olen alati mõelnud, et ma tahaksin pigem töötada riigi heaks kui erasektoris.»

Aga nüüd plaanid minna hoopis juura magistrisse?

«Ma olen aru saanud, et diplomaatia on ikkagi pigem selline nišiala ja sinna pääsemine ei käi tegelikult üldse riigiteaduste kaudu. Aga ametnikuks tahaksin tõenäoliselt ikkagi saada. Nii et siht on sama, aga leidsin, et õigusteadus on palju parem vahend sinna jõudmiseks. Õigusharidus on suuremas hinnas ja arvan, et Eestis ka paremal tasemel.

Riigiteadus õpetab sind mõtlema ja selles valdkonnas olen ma huvitatud rohkem teaduslikust poolest. Mind köidab väga Aafrika ja üldse arengumaad, aga õigusega seal väga midagi ära ei tee. Õigus ei tegele selliste asjadega, sest ta lihtsalt ei suuda seda.»

Oma riigiteaduste bakalaureusetöö plaanib neiu teha Lõuna-Aafrika vabariigist ja parteisüsteemidest, kuna see piirkond on tema sõnul alauuritud. Ja see ajab teda «isegi närvi». Talle ei meeldi tegeleda Ida-Euroopaga, kuna kommunismi kokkuvari-

semise teema «jätab teda veidi külmaks» ja ta tunneb, et Eesti teadlastel on üldse sellel teemal raske kaasa rääkida, kuna olemes selles teemas ise liiga sees.

«Samas Aafrikas võib palju abi olla, kui me seda uurime. See, kuidas Euroopas parteisüsteemid tekivad või kuidas edukamalt aidsiga võidelda, on eurooplasele natuke suva, aga Aafrikas on see elu ja surma küsimus.»

Nii kirg arengumaade vastu kui ka suurem osa muid Anna huviseid ja soove tunduvad vähemalt mingil moel tulenevat väitlusest. Mis see üldse on? Eesti väitluseltsel si kodulehekülje andmetel on vätlus «kindlate reeglitega võistlus tugevama argumendi eest». Ehk siis reeglistatud vaidlus mingil kindlal teemal.

Anna hakkas väitlusega tegelema keskkooli alguses ja peamiselt hea sõbranna eeskujul. Hugo Treffneri gümnaasiumis väitles ta terve kooliaja väga aktiivselt. Ülikooli jõudes avastas, et väitluse õpetamine ja edasiandmine on samuti tänuväärne töö, millega saab peale selle ka elatist teenida.

«Vätlus on minu jaoks mingis mõttes nagu ekstreemsport – enamik inimesi kardab lainetel sõitu ja samamoodi kardab enamik inimesi avalikult esineda,» võtab Anna lühidalt kokku. Ta toob välja, et talle sobivad väitlejad ka sõpradena, sest sellega tegelevad tavaliselt «sellised targemad ja suhteliselt sarnaste ühiskondlike huvidega inimesed».

Sõber ja kaasväitleja Tajo Oja kirjeldabki keskkooli ajal väitlusturniiridel kohatud Annat kui

Anna Karolin koos International Debate Education Association (IDEA) Eesti võistkonnaga (Marti Reek, Paul-Matis Türrpuu ja Sten Andreas Ehrlich, taga teine Eesti treener Kai Klandorf).

Foto: erakogu

«tüdrukut, kes oli vist kõik maailma raamatud selleks hetkeks läbi lugenud». Tema sõnul rääkis Anna juba siis väga emotsionaalselt teooriatest ja lähenemistest, mida oli isegi kogenud vätluskohtunikel esimese hetkega raske haarata.

Ristküsitlus: Sa oled väga emotsionaalne väitleja, kas see on sinu pluss või miinus?

«Ma tõenäoliselt paistan emotsionaalsemana, kui ma tegelikult olen. See on selline stiil, mida heades väitlejates välja koolitatakse, et kui sa räägid millestki väga kirglikult, siis inimesed kardavad rohkem sind ümber lükata.

Natuke on see halb ka, sest võib-olla paistan nii vähem usaldusväärseks. Mis puudutab sellist üldist emotsionaalsust ja agressiivsust, siis ma arvan, et ma olen selline inimene. Ma tean, et ma olin keskkoolis tuntud kui väga kuri väitleja ja üldse teatud ringkondades kui väga kuri ini-

mene. Nüüd ma olen proovinud ennast teha selliseks nunnumaks ja sõbralikumaks.

Aga avalikes debattides on minu arvates täitsa tore, kui inimesed räägivad kirglikumalt. Sellist andrusaniplikku lakoonilisust ka ei soovitaks, sest siis lihtsalt tundub, et inimesed räägivad asjadest, mis neid üldse ei huvita. Kui sa räägid näiteks Aafrika riikidest ja arenguabist, siis sa ei saa ju surevatest inimestest rääkida tuima näoga.»

Kaasväitleja ja sõber, Tajo Oja, kas Anna on kuri?

«Ma arvan, et see, mis võib tunduda kurjusena, on tegelikult Anna otsekohesus ja omadus püüda kiiresti jõuda asja tuumani. Igasugune udu ja demagoogia ei lähe tema puhul lihtsalt läbi.»

Kõrvaltvaatajale võib vätlus tunduda suhteliselt mõttetu vaidlemise või taidlemisena. Kinnistes ringkondades arutatakse

se mingisuguste maailma asjade üle, aga lahendus sõltub paljuski meeskonnaliikmete (sõna)osavusest, mitte n-ö tõest.

Anna suhtub kriitiliselt väiteste, et on olemas mingisugune tõde, mida väitluses kasutada ei saa. «Lõplik ühiskondlik tõde peitubki selles, mida me saame öelda, ja kui see tõde ei ole sõnastatav, siis minu jaoks seda ei eksisteeri, sest see eeldab seda, et inimesed ei mõista seda, ja kui inimesed seda ei mõista, siis pole sel tõel mõtet,» vuristab Anna ette väitluse ühe põhitõe.

Tema arvates on väitlemises hästi suur osa võistluslikul elemendil ja tõenäoliselt alustavad päris paljud õpilased väitlemist, kuna seal saab teistele inimestele n-ö ära panna. Samas inimesed, kes sellega tõsisemalt tegelevad, teevad seda pigem sellepärast, et neile lihtsalt meeldib mingitel teemadel rääkida. Samuti annab väitlus esinemisjulgust ja sunnib mõtlema teemadele, millele muidu võib-olla ei mõtleks.

«Mõnes mõttes on see tõesti natuke mõttetu, võib tegeleda ka paljude teiste asjadega, aga see annab tarkust, mõtlemisuskust ja võimet autoriteetides kahelda, mida ülikoolis tehakse minu arvates liiga vähe.»

Anna ütleb, et teda tuntakse juba praegu ülikoolis seminaride hirmuna, kuna on harjunud nii Treffneris kui ka väitluse proovides ennast hästi vabalt suuliselt väljendama isegi siis, kui ta ei tea kõige paremaid või õigemaid vastuseid. Ta rõhutab, et diskussioon peakski olema seminaride mõte ja ta ei saa aru üliõpilastest, kes

saavad šoki sellest, et keegi julgeb nii vabalt rääkida.

Ristküsitlus: Kas heaks rääkijaks sünnitakse või on seda võimalik ka õppida?

«Ma arvan, et väitluse üks tugevamaid põhimõtteid on see, et on inimesi, kellel on eeldusi tegeleda rääkimisega rohkem kui teistel, näiteks hea hää, aga ei ole olemas universaalset head kõnelejat. Koolitajana ongi minu põhitöoks see, et ma pean sisestama inimestele, et nemad oskavad ka rääkida.

Rääkimine on hästi loomulik asi, mis tuleb igal inimesel isenesest, aga probleem on selles, et inimestele on selgeks tehtud, et ühed oskavad ja teised ei oska rääkida. Väitlejate seas on olnud inimesi, kellel on olnud isegi keelelisi puudeid (näiteks kokutamine). Sellistest asjadest saab ka tegelikult üle. Ma usun, et kõik inimesed võiksid saada headeks kõnelejateks.»

Selles, mis Annast tulevikus saama hakkab, pole veel täit selgust. «Minult kogu aeg küsitakse, aga ma ei oska üldse vastata,» naerab Anna. Tema sõnul on tal nii palju eri variante, millega võiks tegeleda, et nende vahel praegu valikut teha on väga keeruline.

Paljuski sõltub edasine Anna sõnul sellest, kas ta saab järgmisel aastal õigusteaduse magistriõppes tasuta kohale sisse või ei. Samas rõhutab ta, et oma teed ei kavatse ta kindlasti jätkata advokaadina, vaid ikka riigiametnikuna.

Võimalus oleks tegeleda edasi

ka avaliku esinemise koolitusega, mis aga oleneb juba sellest, kui palju ja milliseid pakkumisi ta koolitajana saab. «Ma arvan, et ma ei tahaks olla selline koolitaja, kes teeks midagi hästi väikest.»

Oma väikeseks salaprojektiks nimetab neiu aga hoopis meditatiini, millega tegeledes oleks tema arvates elu samuti väga tore. Kuna Anna kõige riigiteaduslikum huvi on seotud arengumaade ja arenguabiga, eriti Lõuna-Aafrikaga, siis on üks võimalus hoopis, et ta läheb aastaks sinna vabatahtlikuks ja vaatab siis, mis edasi saab.

«Ma ei ole väga kindlaid plaane teinud, sest ma tean, et mu elu muutub praegu nii kiiresti. Samas ei ole mõtet teha mingit eduplaani ja siis, kui seal ühte asja ei saavuta, tunda ennast läbikukununa. Mul on nii palju uksi lahti, ma ei tahaks neid veel kinni panna.» ☺

ANNA KAROLIN

- Sündinud 26. juunil 1987.
- 2003 lõpetas Tartu Waldorfgümnaasiumis põhikooli.
- 2006 lõpetas Tartu Hugo Treffneri gümnaasiumi.
- Alates 2006. õpib Tartu Ülikoolis riigiteaduseid.
- Alates 2009. septembrist Tartu Kommertsgümnaasiumi ja Tartu Descartes'i lütseumi väitlusõpetaja.
- Tartu Ülikooli Väitlusklubi asepresident.
- Eesti Väitlusseltsi nõukogu liige.

Foto: Andres Tennus

Cornelius Hasselblatt

Tartu Ülikooli audoktor

Kui ma esimest korda siin saalis viibisin, ei suutnud ma muidugi aimata, et ükskord seisaksin siin sellises olukorras nagu täna. Aga see on liiga ilmnne käibetõde, et seda siin eraldi meenutada. Niisuguseid austamisi nagu täna, ju ei aimata ette, kindlasti mitte 23-aastase tudengina.

Kui ma esimest korda siin saalis viibisin, olid ajad hoopis teistsugused. Sest see esimene kord oli üle 26 aasta tagasi, 27. juunil 1983. aastal. Ja mina muidugi ei seisnud siin, vaid istusin seal üleval rõdul. Siin istusid näiteks Juri Lotman ja Paul Ariste. Oli diplomite kätteandmise päev.

Kui ma esimest korda siin saalis viibisin, tulin ma just rektori juurest. Rektor oli tol ajal, nagu mõni siinviibijatest mäletab, Arnold Koop, ja tema see oligi, kes oli meie rühmale rõõmsalt seletanud, kui hea on eestlaste elu siin Nõukogudemaal. Vaadake, neil on oma ülikool, kus saab õppida emakeeles, sellist võimalust Ameerika indiaanlastel ei ole. Meie – mõned soomlased, sakslased ning väliseestlased Rootsist ja Ameerikast – olime tummad. Niisuguseks absurdseks võrdluseks ei olnud keegi meist ette valmistanud.

Aga mis tegelikult kõige hullem – tal oli veel õigus ka! Loomulikult Ameerika päriselanikel sellist võimalust ei olnud! Ja loomulikult võisime rõõmsad ja tänulikud olla, et eestlastel ka kõige süngemal stagna-ajal selline võimalus oli.

Miiks ma seda meenutan? Vist kuna ma kardan, et

praegu kiputakse unustama, et Tartu Ülikool oli ka nõukogude ajal ülikool ja tal oli tähtis roll sel ajastul. Teda küll kimbutati ja ahistati, teda pandi isegi põlema, aga ikkagi, ta saavutas mõndagi, ladina tähestiku säilitamisest kuni laulva revolutsiooni tegijate koolitamiseni välja. Seda ei tohiks unustada.

Tartu Ülikool oli alati ülikool. See tähendab, et see oli alati koht, kus anti ruumi uurimiseks. Ja uurimine on juba põhimõtteliselt alati vaba. Keelata võib teemasid, keelata võib raamatuid, keelata võib teadusalasid, kõike võib tegelikult keelata, aga inimeste ajude sisse ei saanud vaadata. Ja kui ükskord lubati ülikool avada, siis lubati sellega ka mõned uurimusalad. Nõnda on uurimistraditsioon Tartu Ülikoolis alati säilinud ning nõnda on rahvusvahelised suhted – olgugi et takistatuna ja kimbutatuna ja piiratud – samuti alati säilinud.

Ainult tänu sellele oli võimalik rahvusvahelised sidemed jälle ruttu üles ehitada ja ainult tänu nendele oleme meie, värsked audoktorid, täna siin. Me mõistame seda austamist, mille eest me siiralt ja aukartlikult täname, kui ajendit edasitegutsemiseks. Sidemete edasiarendamiseks. Teaduse edasiviljelemiseks. Vastastikkuse mõistmise süvendamiseks.

Praeguses maailmas räägitakse väga palju globaliseerumisest ja rahvusvahelistamisest ja rahvusvahelistumisest. Kahjuks ka ülikoolide ja Euroopa haldusorganites. Meie, teadlased, kes tegelevad tõelise teaduse ja tudengitega, teame siiski, et olime juba globaliseerunud ja rahvusvahelised ajal, kui neid sõnu veel ei eksisteerinudki. Me oleme kogu aeg vaikselt välismaalastega ja välismaa ülikoolidega koostööd teinud. Ja meil on, ausalt öeldes, väga hea meel selle üle, et meid austatakse täna ka selle eest. Mis siin salata.

Eelmise väite toetuseks ja tõestuseks tahan lõpetuseks ja tänuavalduseks Tartu Ülikoolile üle anda ühe viimase teaduse üllitise, mis peaks piisavalt illustreerima meie rahvusvahelisust. See on minu juhendatud inglisekeelne väitekirj, mille kaitses hollandi kodanik Groningeni ülikoolis ja mis käsitleb vene laensõnu eesti keeles ja on ilmunud Saksamaal rahvusvahelise teadusseltsi toimetuste sarjas.

Tervituskõne emakeelse ülikooli 90. aastapäeva aktusel Tartu Ülikooli aulas 1. detsembril.

RAHVUSÜLIKOOOL 90

TÄNAVU TÄHISTAS TARTU ÜLIKOOOL 90 AASTA MÖÖDUMIST AJAST, MIL KÕRGHARIDUST HAKATI TARTU ÜLIKOOLOS ANDMA EESTI KEELES. AASTAPÄEVA TÄHISTASID (RAHVUSVAHELISED) KONVENCENTSID, NÄITUSED, VÄITLUSED, DEBATID, VASTUVÕTUD, ÜLIÕPILASLAULIKU ESITLUSKONTSERT, EKSKURSIONID, KONTSERTETENDUS, BALL, TÕRVIKRONGKÄIK NING MUIDUGI PIDULIK AKTUS.

Fotod: 14x Andres Tennus, 1x väljoanne Eesti Elu, 1x Andrus Mikk

Juubeliürituste korraldustoimkonna esimees, TÜ raamatukogu direktor Martin Hallik ja kontsertetenduse stsenaarist-lavastaja Margus Kasterpalu.

Rektor Alar Karis rõhutas oma kõnes 1. detsembri aktusel, et enesega rahulolul pole edasiviivat väge ning et ülikool pole olemas ainult siis, kui meie teda vajame, vaid ka siis, kui ülikool meid vajab. «Kuni heideldakse üliõpilasühikute arvu pärast, nihkub paratamatult allapoole ka nõudmiste lattu, koos sellega kõrghariduse sisu ja diplomite väärtus. Kui laseme sel sündida, siis hääletavad meie võimekad noored jalgadega,» märkis oma kõnes president Toomas Hendrik Ilves.

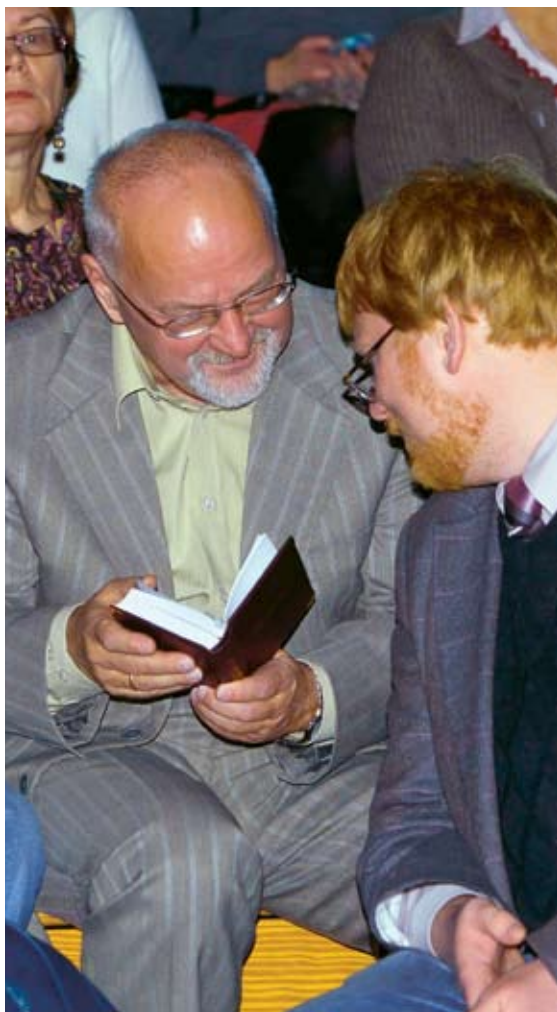
Vastsed doktorid

Vastsed audoktorid

Tallinna Tehnikaülikooli rektor Peep Sürje, Eesti Maa-ülikooli rektor Mait Klaassen ja Eesti Kunstiakadeemia rektor Signe Kivi 1. detsembri aktusel.

Üliõpilaslauliku esitus ülikooli spordihoones. Laulikut uurivad akadeemik Peeter Tulviste ja lauliku koostaja Andres Parmas.

Väitlusturniiri finaali

Karikatuurinäitus «Ülikool naerab» vaatab ülikooli ajaloolle ja inimestele läbi huumoriprisma. Näitus jääb TÜ kunstimuuseumis avatuks uue aasta märtsini. Fotol uudistab karikatuure ajaloolane Hillar Palamets.

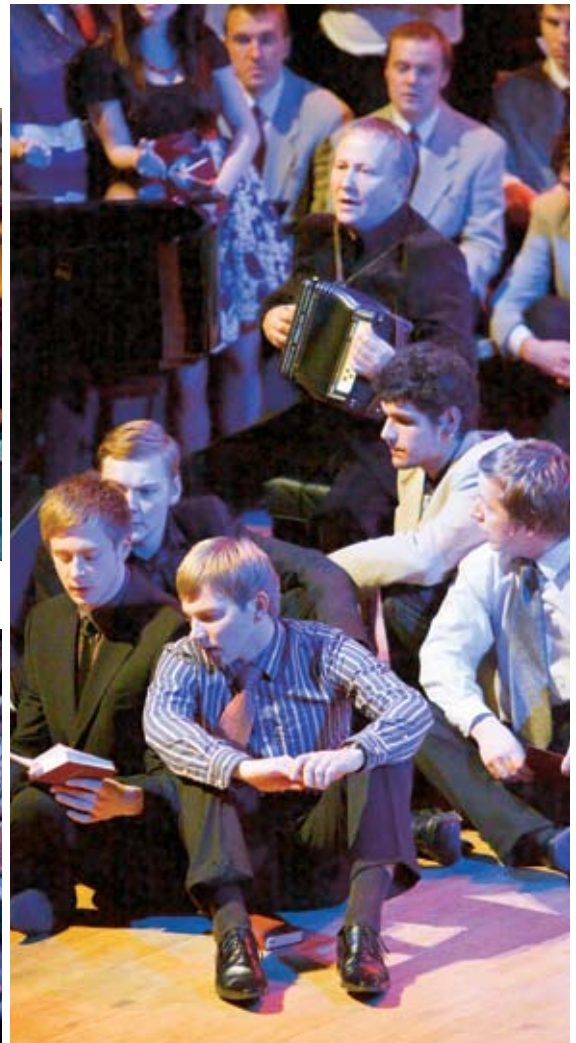
Ball Vanemuise kontserdimajas 1. detsembril

Aktus Torontos, TÜ auliige Nadia Walter-Tschishewsky

Kontsertetendus Vanemuises 29. novembril

Kontsertetendus, TÜ Viljandi kultuuriakadeemia tudengid ja Toomas Lunge

Roland Karot köidavad piiriküsimused

ROLAND KARO DOKTORITÖÖD, MIS ÜHENDAS OMAVAHEL TEADUSLIKULT SEKSUAALSUSE JA RELIGIOONI, NIMETATI KAITSMISEL AKADEEMILISE VABADUSE VÕIDUKS TARTU ÜLIKOOIS.

Foto: Ove Maidla

Eve Tisler

Eve.Tisler@ut.ee

Doktoritöö pealkiri «Eros ja müstika: kas müstilised teadvusseisundid on seksuaalsete reaktsioonide evolutsioonilised kõrvalproduktid?» paneb mitmedki imestunult kulme tõstma. Kuid Karo näitas teaduslikult, et inimese keha ja vaim ei olegi teineteisest nii kauged, nagu kristlikus ajaloos on sajandeid väidetud. «Mind on piiriküsimused kogu aeg huvitanud,» ei näe Karo ise teema eripärasuses probleemi.

Piire ületav teema hakkas noort teadlast huvitama 2003. aastal, kui ta sattus lugema Andrew Newbergi ja Eugene d'Aquili teooriaid. Talle pakkus huvi teadlaste väide, et müstilistel seisunditel ja seksuaalsetel seisunditel võib olla närvitalitluse seisukohast midagi ühist. «Loomulikult seostus see kohe Sigmund Freudiga. Tulid meelde müstilised praktikad, kus üritatakse pärssida seksuaalsust selleks, et tõsta spirituaalset võimekust. Leidsin, et see on asi, mida tuleks uurida,» rääkis Karo.

Müstilised seisundid, mida Karo oma töös seksuaalsetega võrdles, tähendavad religioonis kõrgema reaalsuse (kristluses Jumala) vahetut kogemist. Müstiliste kogemuste poole püüdlemise üheks näiteks on *zen*-budistlik meditatsioon, sest selle kaugem eesmärk on jõuda valgustuslike kogemusteni. «Taotletakse müstilist seisundit, kuna usutakse, et mitte miski vähem vahetust isiklikust kaemusest ei saa inimesele

anda tõsikindlat teadmist sellest, milles seisneb tõde.»

Selleks, et uurida väidet, et müstilised seisundid on seksuaalsetega närvitalitluse tasandil seotud, otsustas Karo kasutada olemasolevaid andmeid eri uuringutest, mis kaardistasid neuroloogilisel tasemel nii seksuaalsust kui ka religioossust. Töö empiiriline osa koosnes viimase kümne aasta jooksul tehtud uuringutest seksuoloogias, religioonis, teisenenud teadvusseisundite neuroloogias ning psühhiaatrias. «Väljakutse seisneski selles, et asjakohaseid andmeid selles küsimuses ei olnud kunagi kokku toodud,» nentis Karo.

KOLLAAZI TEADUSTÖÖ MEETODINA

Peaegu neljandik väitekirjast on pühendatud metodoloogiale, sest küsimus, kuidas võrrelda religioosseid ja seksuaalseid seisundeid, pole kergete killast. Eri valdkondades on erinevad nii mõistestikud ja tüpoloogiad kui ka viisid, kuidas andmed on kogutud. «Hästi, ma kogun andmed kokku, aga kuidas ma nende pealt teoreetiliste üldistusteni jõuan?» tekkis Karol küsimus. Selleks, et eri andmeid omavahel võrrelda ja analüüsida, peaks neil olema ühisnimetaja. Teadlane jõudis järeldusele, et tema töös ei ole ühisnimetajat tegelikult võimalik leida.

Sellise raske probleemi puhul on uurijal kaks varianti. «Kas viskame nii-öelda lusika nurka,» lautas Karo käsi, «või mõtleme välja meetodi, kuidas vaatamata sellele, et andmed on erinevad,

saaks need ikkagi kokku tuua.» Lahenduse töö metodoloogilisele probleemile leidis ta kaunite kunstide vallast. «Vaevlesin üsna kaua, kuni mulle tuli pähe selline kunstiline võte nagu kollaaž.» Kollaaži puhul pole eri tüüpi fragmendid probleemiks. Vastupidi, just sellest see tehnika oma ilu ja vaimu ammutabki.

Teadlane leidis, et analoogilistelt saab ka religiooni ja seksuaalsuse uurimisandmeid kokku tuua.

Kollaaži meetodi puhul võetakse andmed algsest kontekstist välja, tuuakse kokku ning koosmõjus moodustavad eri fragmendid uue terviku ning omandavad uue tähenduse. Ka Karo töös hakkasid andmefragmendid tõepoolest koos mängima ja edastama uut sõnumit.

Karo otsis internetist infot sama meetodi kasutamise kohta teadustöodes, kuid tulemusi oli kasinalt. Siiski ei arva ta, nagu oleks leiutanud midagi täiesti uut. «Minu meetodi uudsus ei seisne selles, mida ma täpselt tegin, vaid selles, et ma teadvustasin, mida ma tegin,» rõhutas ta.

Ta on veendunud, et mitmes teadusvaldkonnas, kus on tegemist erilaadsete fragmentide kokkutoomisega, kasutatakse kollaaži meetodit kogu aeg implitsiitselt, kuid seda pole eksplitsiitselt selliselt sõnastatud.

AJALOO ÜMBERMÕTESTAMINE

Uskliku inimesena oli Karole doktoritöö kirjutamine väga isiklik ning paratamatult mõtestas ta saadud tulemusi endas. «Eks

see paras peeglisle vaatamine oli,» nentis Karo.

Uurimustulemused näitavad selgesti, et müstilised seisundid erinevad oma olemuselt muudest religioossete kogemuste tüüpidest just selle poolest, et neid motiveerivad tegurid, mis on seotud reproduktiivkäitumisega.

Müstitsismi ja müstiliste teadvusseisundite ja erootiliste seisundite seos võiks Karo arvates üsna hästi seletada ka seda, miks on müstitsism olnud religioonilooliselt enamasti olnud peavoolust väljaspool ning müstikud ise oma mõtete ja kirjutistega sageli sattunud ketserluse piirimaile.

Karo arvab, et tema töö tulemused võivad abiks olla religioonides levinud väärarusaamade ümbermõtestamisel. Kogu kristluse ajaloo vältel on levinud seisukoht, et keha on patune, rääkimata seksuaalsusest.

«Kui me jõuame veendumiseni, et inimeste sügavad spirituaalsed seisundid on bioloogilises mõttes seotud kehaliste protsessidega, siis tuleb resoluutselt loobuda kõige kehalise häbimärgistamisest,» vaagis Karo oma töö tulemusi. Tema sõnul on kehalisuse alavääristamise ning inimese jumalanäolisuse ülerõhutamisega õigustatud ajaloos väga rägeid kuritarvitusi. «Peame endale aru andma, et me ei ole ülejäänud loodusest pea jagu kõrgemal vaid me oleme ikkagi osa ülejäänud loodusest,» lisas ta.

Karo rõhutas ka seda, et akadeemilise vabaduse aste on usuteaduskonnas tõesti väga suur. Abiturientid ei peaks kartma usuteaduskonda õppima tulla, sest kedagi kuskile suunas n-ö pöörama ei hakata. See, et tema doktoritöö tegemisel ei ilmnunud mingisuguseid takistusi, ei näita Karo arvates mitte

ainult akadeemilist vabadust, vaid ka teaduskonnas levivat akadeemilist ausust. «Kui meil on probleem, mille uurimise tulemused võivad potentsiaalselt olla teoloogi seisukohalt väga rasked mõista, siis ei ole see veel põhjuseks, et hoiduda probleemi uurimisest.»

Doktoritöö valmimine pole lõpp-punkt: siit korralikud uuringud alles algavad. Teadlane soovib ühineda uurimisrühmaga, kus oleks võimalik oma töö väited eksperimentaalselt testida. Põgusaid vestlusi on peetud TÜ arstiteaduskonnaga doktorantidega, kuid kas plaan teoks saab, oleneb juba projekti finantseerimisest. Teiselt poolt tahaks Karo ka tegeleda doktoritöö tulemuste teoloogilise läbimõtestamisega.

Karole on ka soovitatud anda doktoritöö põhjal välja populaarteaduslik raamat. «Aga ärme sõname ära,» ütles ta saladuslikult. (T)

ANNE L. C. RONEHOV

RELIGIOONIFILOSOOFIA DOKTOR, KOPENHAAGENI ÜLIKOOLI TEADUSE JA RELIGIOONI KESKUSE JUHATAJA

Roland Karo on kirjutanud suurepärase interdistsiplinaarse teadustöö erootilise armastuse ja müstilise kogemuse suhtest. Teadlane ise kutsus oma uurimust lugematute peade ja teravate hammastega loheks, kellele on vaja päitsed pähe panna. Ma arvan, et tal on õigus. Enne Karo dissertatsiooni oli sellel koletisel palju teravaid hambaid, kuid teadlane on koletise taltsutanud ning muutnud teema teaduslikul tasemel arusaadavaks ning teostatavaks.

Keegi pole enne Roland Karot püüdnud võrrelda neuroteaduslike uurimusi (neuroanatoomilisi ja neuropsühholoogilisi) uurimustega erootikast ja müstikast mitteneuro-

loogilisest perspektiivist.

Tema uurimus ei paku mitte ainult uusi tulemusi, vaid interdistsiplinaarseteks uurimusteks ka uue viljaka meetodi.

Karo töö annab tähtsaid teadmisi selle kohta, mida tähendab olla nii mitmekihiline liik, nagu seda on inimene.

Uurimus on oluline eri distsipliinide jaoks, nagu sotsiaalne neuroteadus, neurotehnoloogia, teoloogia, religioonifilosoofia, fenomenoloogia, psühholoogia ning ka sotsiaalteaduste teiste harude jaoks. See töö andis suure panuse teaduse ja religiooni valdkonna distsiplinaar-
sesse arengusse.

Masu tõi taas teravalt välja väikeste erialade alarahastatuse

TARTU ÜLIKOOLI MAJANDUSLIK SEIS ON KAHELE TÄNAVUSELE KÄRPELE VAATAMATA TERVIKUNA HEA, HINDAB FINANTSJUHT TAIMO SAAN. OMETI ON 87 STRUKTUURIÜKSUSEST 22 AJUTISELT MAKSEVÕIMETUD, NEIST KOLM ON MIINUSTES JUBA AASTAID.

Sigrid Söerunurk

Sigrid.soerunurk@ut.ee

Germaani, romaani ja slaavi filoloogia instituut oli veel hiljuti 6 miljoni krooniga miinuses, mis ei ole tekkinud äkki, vaid süvenenud viimaste aastate jooksul.

Samamoodi on viimastel aastatel miinuses olnud kehakultuuriteaduskonna kaks instituuti – spordibioloogia ja füsioteraapia instituut ning spordipedagoogika ja treeninguõpetuse instituut. Seni on ülikool ning haridus- ja teadusministeerium neid miinuseid leevendanud ühekordsete rahasüstidega, kuid probleem ei ole sellega lahenenud.

Nüüdses majandussurutise tingimustes on ammu-teada väikeste erialade eelarveprobleemid taas ja üha teravamalt päevakorda tõusnud nii teaduskondade kui ka ülikooli valitsuse tasandil. Kolme instituudi sügavate miinuste põhjus on nii filosoofiateaduskonna dekaani Valter Langi ja kehakultuuriteaduskonna dekaani Mati Pääsukese kui ka Taimo Saani kinnitusel erialade absurdset madalad koefitsiendid. Koefitsiendid, mille paneb paika riik ja mille alusel jagunevad riiklike koolitustellimuskohtade rahad. «Sellise finantseerimisskeemi juures ei ole need erialad jätkusuutlikud,» on Saan kindel.

Germaani, romaani ja slaavi filoloogia instituut on dekaan

Valter Langi kinnitusel püüdnud oma senist töökorraldust efektiivsemaks muuta. Eelmisel aastal, mil instituuti haldas kuue kuu jooksul Taimo Saan, kaotati viis ametikohta. Ülikooli ja haridusministeeriumi turgutuste abil vähenes instituudi jooksev miinus viie miljoni krooni võrra.

Langi sõnul tuleb uuel aastal filosoofiateaduskonnas kaotada veel ilmselt neli ametikohta. See võib tähendada nii koondamist kui ka seda, et mõne ametikoha täitmiseks ei kuulutata lihtsalt konkurssi välja.

Tänavu on germaani, romaani ja slaavi filoloogia instituudis 11 õppekavast saanud 6 õppekava – neid on kokku pandud. Lang nendib, et seda saab teha siiski teatud piirini, mida ületades hakkab kannatama juba õppekavade ja seega ka õppetöö kvaliteet. Keelerialadel on õppetöö nimelt tõhusam, kui see toimub väikestes rühmades. Samas on see ka kulukam.

Kui paari kuu eest filosoofiateaduskonna rahalised probleemid laiemat tähelepanu pälvisid, võtsid Langiga ühendust Taani ja Norra suursaadikud ja tundsid muret nende keelte õpetamise tuleviku pärast ülikoolis. Mõlemad riigid on Langi kinnitusel märkimisväärselt panustanud nende keelte arendamisse (sealjuures nii rahaliselt kui ka õppevahendite soetamisega) ning soovivad, et ka edaspidi saaks Tartu Ülikoolis õppida taani ja norra keelt.

Niisamuti on Poola riik läkitanud Tartu Ülikooli lektori ning maksab osaliselt tema töötasu.

Kuid õppetöö toimub väikestes rühmades ka teistel filosoofiateaduskonna erialadel – kõigil rahvusteadustega seotud erialadel, nagu etnoloogia, folkloristika ja arheoloogia. Näiteks arheoloogias peab magistritasemel üliõpilane Langi sõnutsi omandama väga põhjaliku välitööde metoodika. «Nad peavad olema suutelised juhendama väljakaevamisi.» Suurtes rühmades ei ole seda võimalik õpetada. Ning see teeb õpetamise taas kallimaks.

Praeguse koefitsiendiga 1,1, mis kehtib kõigile filosoofiateaduskonna erialadele, ei ole võimalik tasuvalt ja samas kvaliteetselt õpetada, on nii Taimo Saan kui ka Valter Lang ühel meelel.

Saani kinnitusel ei piisa ka teaduskonna töö kui tahes efektiivseks muutmisest, sest ilma koefit-

1,1

**ON ERIALAKOEfitsient
FILOSOOFIATEADUS-
KONNAS PRAEGU,
PEAKS OLEMA 2,0 (V.A
SUULINE TÕLKEÕPETUS)**

2,0

ON ERIALAKOEFTSIENT
KEHAKULTUURITEADUS-
KONNAS PRAEGU,
PEAKS OLEMA 3,0

sienti muutmata jääb instituut ka edaspidi miinusesse. «Koeftsient on niivõrd vale, et ükski tõhustamise meetod ei aita.»

Samalaadses olukorras on ka kaks kehakultuuriteaduskonna instituuti, kus õppetöö toimub samuti suhteliselt väikestes rühmades. Praegu saab Tartu Ülikoolis õppida 20 spordiala treeneriks. Dekaan Mati Pääskese kinnitusele on neil plaanis sarnaselt filosoofiateaduskonnaga õppekavasid kokku panna, nii et alles jääks 6 treenerisuunda. Osa praegu statsionaarse õppe treenerite koolitusest läheb täienduskoolitusse. Üldisemaks muutuksid ka spordibioloogia ja füsioteraapia õppekavad.

Pääsuke usub, et õppekavade üldisemaks muutumisega ja kitsamala tasemel õpetuse viimisega täienduskoolitusse ei muutu spordiõpetus kehvemaks.

Ometi ei pääse ka kehakultuuriteaduskond inimeste koondamistest. Pääsuke lubab siiski, et uuel aastal planeeritava 5–6 ametikoha kaotamine ei tähenda ainult koondamist, vaid näiteks mõne poole kohaga töökoha

kaotamist, mõne täiskoormusel inimese viimist osakoormusele ja uute konkursside väljakuulutamata jätmist.

Siiski jääb ka neid spordierialasid kummitama koeftsient, mille tõttu on pea võimatu pidevast miinusest välja tulla. Spordibioloogia ja füsioteraapia instituudi õppekavades on palju meditsiinipõhiseid aineid. Arstiteaduskonnas on õppekavad finantseeritud koeftsindiga 4,2. «Kui kehakultuuriteaduskonna õppekaval on meditsiiniaineid palju, on väga raske 2,0 koeftsindiga hakkama saada,» nentis ka Saan.

Tartu Ülikool on haridusministeeriumisse saatnud mitmeid märgukirju ettepanekuga suurendada koeftsiente. Viimane taoline kiri läks teele paari nädala eest. Ent ka sellele tuli vahetult enne novembri nõukogu istungit ministeeriumi koeftsientide tõstmisest viisakalt keelduv vastus vihjega, et ülikoolil on vaba voli ise koeftsiente ümber jaotada.

«Praegune seis on kõigi jaoks juba niigi pingeline, kui aga hakkame koeftsiente ümber jaotama, tekib pingeid juurde,» rääkis Saan. Ümberjaotamine tähendab, et ühe eriala koeftsienti suurendades tuleb mõne teise oma vähendada.

Kuigi mitmed teised Eesti kõrg- ja ülikoolid jagavad riiklikud erialade koeftsendid oma äranägemise järgi ümber, on Tartu ülikool seni lähtunud siiski riigiga sõlmitavas lepingus kirjapandust.

7. detsembriks peavad Taimo Saan ja õppeprorektor Birute Klaas esitama rektorile lahendusettepanekuid. Ent Saan ei usu, et väikeste erialade probleem leiaks

lahenduse 2010. aasta eelarve kontekstis.

Kuigi ülejäänud struktuuriüksused saavad oma eelarve piires nende kolme instituudiga võrreldes paremini hakkama, on nendegi juhtidel tulnud 2010. aasta eelarve koostamisel otsustada, kust vajaduse korral raha kokku hoida, sest rahandusosakond kalkuleeris kõigile üksustele välja kontrollarvud, mille piiresse tuli jääda.

Kuna aga struktuuriüksused on erinevad, on erinevad ka otsused kulude kokkuhoiuks – kas hoitakse kokku lähetustelt, koolitustelt, majanduskuludelt või milleltki muult. Kindel on, et haldus- ja tugiteenustele ei maksta tänavul üksuse tulemuspreemiat. Samas aga liiguvad tänavused eelarve ülejäägid struktuuripõhiselt edasi järgmisse aastasse. On üksusi, mille juhid on Saani kinnitusele oma eelarvega väga hästi ringi käinud.

Personaliosakonna juhataja Mari Nõmme sõnul ei ole näha, et käesoleval aastal oleks ülikoolis üldiselt märgatavalt töötajaid koondatud, töötajate arv on praegu, aasta lõpus sisuliselt sama, mis aasta alguses. Ainus tendents, millele Nõmm maldab viidata, on osakoormusega töötajate kasv. See tähendabki olemasolevate töötajate koormuste vähendamist. «Tõenäoliselt täidetud ametikohtade arv veidi väheneb,» täpsustab ta.

Sarnaselt Taimo Saaniga loodab ka Nõmm, et keskmine palk ülikoolis jääb praegusele tasemele, sest Eesti palgaturuga tervikuna võrreldes tähendaks see n-ö suh-

telist palgatõusu. Nõmme sõnul 2009. ja tõenäoliselt 2010. aastal Eestis keskmine palk väheneb.

«Ülikooli liikmeskonna eripäraks on keskmisest oluliselt kõrgem kvalifikatsioon, sageli ka väga spetsiifilised teadmised, ja on väga oluline, et muudatuste tuules ja

kokkuhoiu ajal ei läheks kaotsi see väärtuslik, mida hiljem taastada on ülikeerukas või võimatu,» selgitab Nõmm senise palga säilitamise vajadust.

Nii on Nõmme sõnul ülikoolis paremad need lahendused, kus juht suudab hoida tööl neid tööta-

jaid, keda on pikemas perspektiivis ikkagi vaja, isegi kui praeguses olukorras on raske leida neile ametikohtadele rahalist katet.

Mõnedes struktuuriüksustes võib siiski ette tulla ning on juba ka tulnud siiski kokkuleppel töötajaga ka põhipalga langust. ①

Tartu Ülikooli praegune laenukoormus on piiri peal

Tartu Ülikooli 2010. aasta kogueelarve on praeguse kavandi kohaselt rohkem kui 1,6 miljardit krooni. Finantsjuht Taimo Saani kinnitusele on eelarve praeguse kavandi kohaselt tasakaalus ning avaldab selle eest struktuuriüksuste juhtidele tunnustust, kes on tema hinnangul suhtunud eelarve käsutamisse ja kasutamisse üldjuhul kohusetundlikult ning käitunud oma üksuse eelarve piires mõistlikult juba 2008. aastal, mil kõrghariduse finantseerimine kasvas.

Samas rõhutab Saan, et Tartu Ülikooli, nagu ka teistesse avalikesse institutsioonidesse, jõuab riigi nii majanduslik tõus kui ka langus mõningase viivitusega.

Uue aasta eelarve olulisematest momentidest tõstab Saan esile asjaolu, et juba tänava vähenes üliõpilaskoha baasmaksumus kokku 7% ning uuel aastal väheneb veel 9,1%. Ka teadusraha väheneb ning kokkuvõttes väheneb riigiga sõlmivate lepingute maht 2010. aastal

ligi 10%. See tähendab, et niipalju vähem saab ülikool uuel aastal riigilt raha.

Eelmiste aastatega võrreldes erineb 2010 aasta eelarve sellegi poolest, et kulused nõuavad ka rakenduskava tegevused, kokku 28,1 miljonit krooni ulatuses. Suurima osa sellest (20 miljonit krooni) võtab enda alla arengufond, mille eest vastutab rektor. Ülejäänud 8,1 miljonit krooni on jaotatud ligi 20 tegevuse vahel, mida viivad ellu eri struktuuriüksused.

Rakenduskava sisaldab endas konkreetseid tegevusi, mis aitavad aasta kaupa ellu viia eelmisel aastal vastu võetud arengukava eesmäärke.

Saan tõstis esile veel õpetaja-koolitust. Uue aasta algusest tööle hakkav sotsiaal- ja haridusteaduskond saab käivituskuludeks 5 miljonit krooni, Pedagogicum 2,11 miljonit krooni.

Kapitalieelarve kajastab kõike, mis seotud ülikooli laenude ja hoonetega. Nii saab 2010. aastal

Narva kolledži uus hoone 85 miljonit, Jakobi 2 ehk vana keemiahoone remondiks kulub 13,5 miljonit, tähetorni renoveerimiseks 13,1 miljonit krooni. Füüsikumi projekteerimisele kulub 7 miljonit, raamatukogu projekteerimisele 6 miljonit ja siirdemeditiinikeskuse projekteerimisele 3 miljonit krooni.

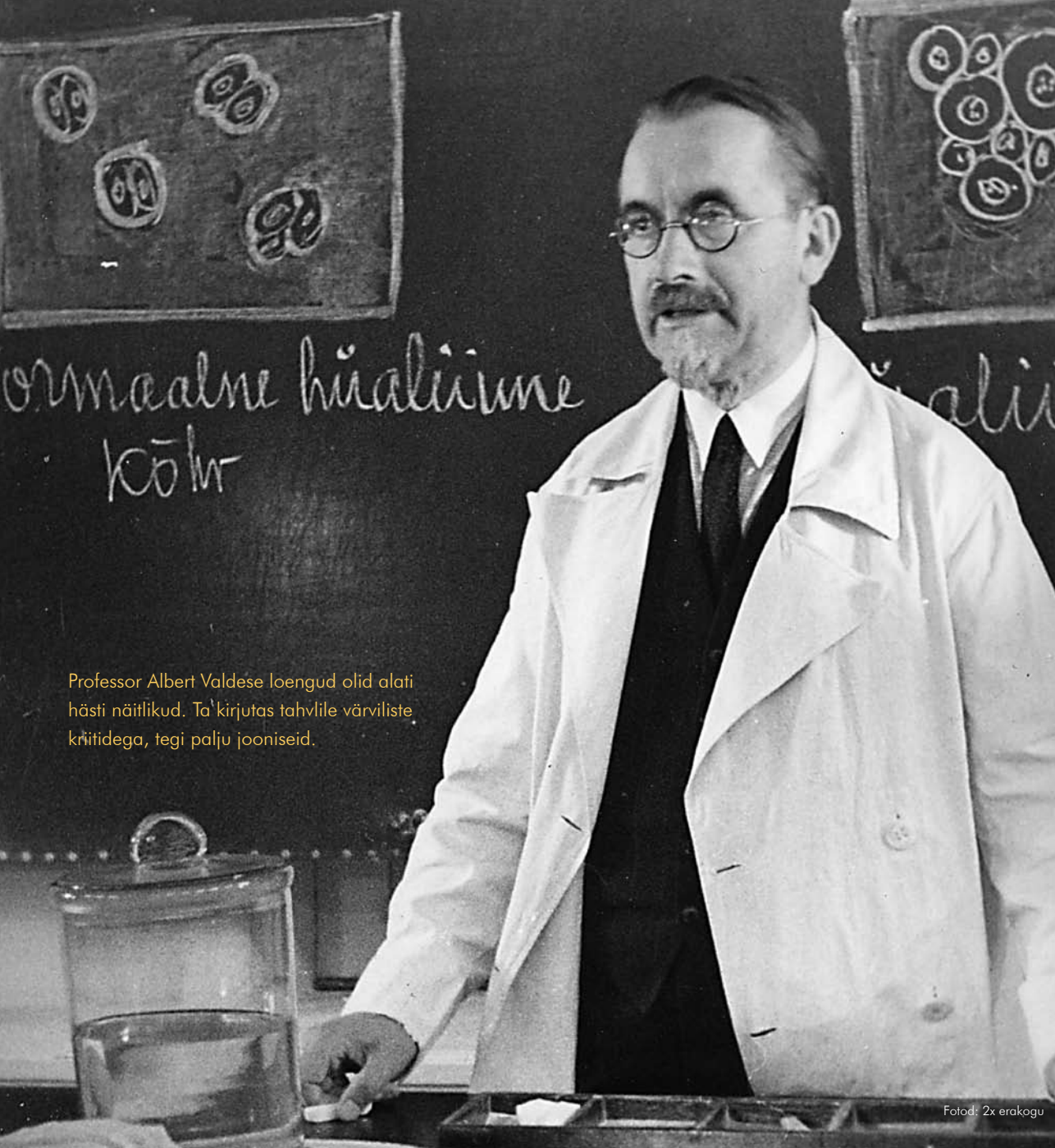
Valmis ükski nimetatud hoonetest 2010. aastal siiski ei saa.

Tartu Ülikooli laenukoormus on 2010 aasta alguse seisuga ligi 323 miljonit krooni. «Ülikool on laenamisel hoidnud väga selget joont, me peame olukorda normaalseks senikaua, kui me ei pea vanu laene tagasi maksma refinantseerimise teel – selleks, et laenu tagasi maksta, peaksime võtma uue laenu,» selgitas Saan ja lisas, et praegu on laenukoormus täpselt piiri peal.

2010. aasta eelarve kinnitatakse detsembri nõukogus.

Tartu Ülikooli eelarve kavand koos seletuskirjaga on kättesaadav siseveebis. ①

«Külgehakkavate haiguste haigemaja»

Professor Albert Valdese loengud olid alati hästi näitlikud. Ta kirjutas tahvile värviliste kriitidega, tegi palju jooniseid.

Varje Sootak

varje.sootak@ut.ee

Selle kohmaka, ent täpse nimetuse asemele pakkus sõna «nakkushaigla» ja lõi ka palju teisi eestikeelseid meditsiinilisi oskussõnu meditsiini doktor Albert Valdes, kelle sünnist möödus 1. detsembril 125 aastat. Esmalt nimetati infektsioonihai gusi külgehakkavateks haigusteks. Fr. R. Kreutzwaldi järel üks esimesi eestikeelsete meditsiinitermine tuletajaid Peeter Hellat nimetas neid nakkajateks haigusteks.

Valdes pakkus infektsiooni mõiste eestikeelseks vasteks nakkama tüve, millest oli lihtne tuletada liitsõnu, nagu nakkushaigus, nakkushaigla jt. Läänud sajandi algul kasutati -la liidet vaid kohanimedes. 1920. aastast hakkas selle liitega sõnu lisanduma. 1925 soovitas Valdes kuurorti asemele tuletist ravila. Ka haigemaja asendus tasapisi haiglaga.

Need on vaid mõned näited rohkem kui 30 000 sõna looja, pa toanatoomi ja morfoloogi Albert Valdes elutööst. Kuidas juhtus nii, et 1922. aastal TÜ-s esimese eestikeelse doktoriväitekirja kaitsnu hakkas lisaks põhitööle tegelema koos keeleteadlase Johannes Voldemar Veskiiga süstemaatiliselt oskussõnadega?

SÕNADEST PUUDUS

Vastses Tartu Ülikoolis oli eestikeelse õppetöö algul puudus nii eestlastest õppejõududest kui ka eestikeelsetest õppematerjalidest, terminoloogiast rääkimata. Ülikooli kutsuti tööle I maailmasõja ajal Voroneži evakueerunud õp

pejõude, Treffneri kooli õpetajaid (J. V. Veski) jt.

Valdese tütar dotsent Viiv Sillastu on kirjutanud, et isa olla Voronežist kiiresti Tartusse kutsunud raamatukogu direktor Friedrich Puksoo: «Siin müüvad ülikooli sakslastele maha.»

Eesti õppejõudude nappuse tõttu võisid kohalejäänud saksa õppejõud pidada loenguid saksa keeles. Põhiliselt baltisakslastest õppejõud väitnud, et eestlased ei saa omas keeles loenguid pidada, kuna neil polevat ju sõnu. Eesti keele sõnavara olevat nii kehv, et sel pole ka eeldusi kujuneda teaduskeeleks.

Doktoritöö kirjutamisel nägi Valdes, et olemasolevate oskussõnadega võis küll kirjutada populaarteaduslikke töid, kuid neid ei piisanud teadustöö jaoks, ka mitte loengute pidamiseks. Oskuskeel oli puudulik ja ebatäpne, sõnad sageli kohmakad. Valdes analüüsis nii Kreutzwaldi «Kodutohtri» kui ka Hellati «Tervise-õpetuse» oskuskeelelist külge. Hellatilt olid juba käibe le läinud näiteks sõnad lihas, verelible, tuiksoon, edasi oli arendatud ajusongi, nakkajaid haigusi jt. Mitmeid mõisteid, millel oli ladina, saksa ja vene keeles eri nimetus, tunti rahvakeeles vaid ühes tähenduses.

Koostöö Veskiiga kestis 44 aastat, pidevam oli see esimesel kümnel aastal. Koos käidi paar korda nädalas pärast tööd Valdese pool. Mõlemad pakkusid vajaliku sõna väljendamiseks mõnda vastet, mida pöörati ja käännati ning millega prooviti moodustada liitsõnu. Et naaberalade oskussõnad oleksid kooskõlas, võtsid

**«MEIE TEADUSLIKU
KEELE ARENDAMINE
OSKUSSÕNALISELT JA
STIIILISELT VÕIMALDAB
MEILE SAAVUTADA
SÕNA TÖSISES MÖTTES
KULTUURSET KEELT.»**

ALBERT VALDES

sõnastike tegemisest sageli osa ka zooloog Heinrich Riikoja jt.

SÕNADE TEGEMINE

1921 loodi 1919. aastal asutatud Eesti Arstide Seltsi juurde oskussõnade komisjon, kuhu valiti ka Valdes. Valdes esitas koostöös Veskiiga sünninud oskussõnad komisjonile. Peagi hakkasid üksikute arstiteaduse harude oskussõnad koos Valdese selgitavate artiklitega ilmuma 1922. aastal asutatud ajakirjas Eesti Arst. Pärast mitmekordset läbisõelu mist avaldati sõnastikke ka eraldi kogudena. 1925 sai Valdesest Eesti Arsti teine tegevtoimetaja, mõne aasta pärast vastutav toimetaja ning 1929. aastast ainus tegevtoimetaja. Valdes, kes kõik artiklid ise redigeeris ja toimetas, parandas väljaannet ka keeleliselt. Kui samuti patoloogiks õppinud abikaasa Maria Valdes oli korrek tuuris teinud parandused, vaatas Albert Valdes enne küljendamist ise üle, kas kõik vead on parandatud ega pole uusi tehtud.

Pärast põhiterminoloogia loomist sai ta Veskiiga kokku vastavalt vajadusele, sest teaduse arenedes oli tarvis ka teaduskeelt arendada. Uute mõistete tulekul püüti kohe leida sobiv eestikeel-

**AASTA 1922 ON
TÄHELEPANUVÄÄRNE NII
EESTI KEELE KUI KA TARTU
ÜLIKOOI AJALOOS –
ALBERT VALDES KAITSES
SIIS ESIMESE EESTIKEELSE
DOKTORIVÄITEKIRJA.**

ne oskussõna. Aeg-ajalt vaadati läbi olemasolevad terminid. Suurimaks väljundiks kujunesid kahe autori «Ladina-eesti-vene meditsiinisõnaraamatu» kaks köidet (1982, 1983), mille põhisõnavarast on lähtunud ka

järgmiste sõnaraamatute tegijad.

Valdesele tegi muret ka teadustööde kehv keel ja stiil. Artiklis «Eesti meditsiinilis-kirjandusliku kultuuri arendamisest» kutsub professor (1930 valiti ta korraliseks professoriks ning patoloogilise anatoomia kateedri juhatajaks) noort generatsiooni pühendama rohkem tähelepanu teadustööde keelele ja stiilile.

Valdese nõuded teaduslikule tekstile olid näiteks järgmised: väljendatud mõtet võib tõlgitseda ainult üht viisi; lausete keerukus ei või raskendada mõtete vaba edasiliikumist lugemisel; mõtted

reastada nii, et need lugemisel järgneksid loogiliselt jne.

Valdese kolleegid ja õpilased on rõhutanud professori suurt tööarmastust, lausa piinlikku täpsust ja erakordset nõudlikkust, aga ka soojust ja intelligentsust. Tema õppetööl olnud isikupärane stiil – süsteemikindlus, konkreetsus, näitlikkus, samuti pidev teadmiste ning osavõtu kontroll.

Kuna professoril oli väga hea joonistamisoskus, siis kasutas ta õppetöö näitlikustamiseks nii enda valmistatud suureformaadilisi jooniseid kui ka *ex tempore* tehtud skemaatilisi tahvlijooni-

ALBERT VALDES

Tallinna kõrgema linnakooli lõpetamise järel 1902 tegi Valdes algkooliõpetaja eksami ja töötas enne Treffneri gümnaasiumi astumist paar aastat õpetajana. Gümnaasiumi lõpetas ta kolme aasta asemel kahega, olles siis 23-aastane ja astus 1908 ülikooli loodus-teaduskonda.

Järgmisel aastal läks ta üle arstiteaduskonda, mille lõpetas 1914. Tudengina paistis Valdes silma loomkatsete uurijana ning pälvis eksperimentaalse teadustöö eest kuldau- raha. Kahel viimasel tudengiaastal töötas ta juba patoloogia instituudis prosektori abina.

I maailmasõda viis Valdese läänerindele arstiks. 1918 tuli evakueeruda Voroneži. Kui Tartus avati eesti ülikool, oli töölekutsutute seas ka Valdes.

Aasta 1922 on tähelepanuväärne nii eesti keele kui ka Tartu Ülikooli ajaloos. Albert Valdes kaitses esimese eestikeelse doktoriväitekirja «Glükogeeni hulka vähendavate tegurite mõju üle südame spetsiifilise lihassüsteemi glükogeeni peale». Juba doktoritöö kirjutamisel hakkas ta tegelema meditsiinilise oskussõnavaraga, mis kestis

koos J. V. Veskiga mitukümmend aastat.

Valdest peetakse Eesti meditsiiniperioodika rajajaks – ta oli sidunud oma elu ajakirjaga Eesti Arst selle ilmumisaastatest peale. Eesti Arstis avaldas ta ka oskussõnu ja selgitavaid artikleid. Ilmus mitu eraldi sõnastike kogu.

1930 valiti Valdes korraliseks professoriks ja esimese eestlasena patoloogilise anatoomia kateedri juhatajaks. Kateedrit juhatas ta 1962. aastani.

Albert Valdes oli eksperimentaalpatoloogia suuna jätkaja, pühendudes ainevahetuslike ja düstroofiliste protsesside ning kogen-eratsiooni morfoloogia uurimisele. Ta on avaldanud üle 65 teadustöö, juhendanud 6 doktori- ja 12 kandidaadiväitekirja. Sama eriala valisid ka tütar Viu Sillastu ning poeg Vello Valdes.

Keerulistel sõjajärgsetel aastatel oli ta kolm aastat arstiteaduskonna dekaan. 1945 anti Valdesele Eesti NSV teenelise teadlase aunimetus.

1929–1940 oli ta Akadeemilise Arstiteaduse Seltsi esimees, 1944–1960 Eesti NSV peapatoloog-anatoom.

seid, mis aidanud aine omandamisele suuresti kaasa.

Ajaloolane Hillar Palamets on kliinikumi lehes toonud Valdesse nõudlikkuse üheks näiteks konspektierimise. Konspektis pidi olema selge ja ülevaatlik süsteem. Professor dikteerinud, et sellele pealkirjale üks joon ja punasega, sellele kaks joont alla, sellele laineline. Eksamil tuli konspekt ette näidata.

Teadustööga tegelevad tohtrid olla takka järele tema nõudlikust õnnistanud, sest just tema metoodika oli selgeks teinud, miks ülikoolis loetavat kursust nimetatakse distsipliiniks, kuidas tuleb probleemile süsteemselt läheneda ja seda ka samal viisil lahendada.

Valdesest oli saanud ka harrastusfotograafia autoriteet. Välismaistes ajakirjades avaldatud töödes kasutas ta oskuslikult rakendatud mikrofotograafiat. Ta sisustas kateedris fotolabori ja õpetas ka üliõpilastele mikrofotode valmistamist.

1944. aasta Eesti Arstis on avaldatud Valdesse päevaraamatut, kus kirjeldatakse üksikasjalikult 1941. aastal Tartust taanduvate punavägede hävitustööd. Teksti illustreerivad tema hindamatu ajaloolise väärtusega fotod arstiteaduskonna hoonete purustustest.

Nii Eesti arstkonna kultuuri rajajate esiritta kuuluva professor Valdesse teadustegevust kui ka siin pisut avatud teemasid käsitletakse 4. detsembril vanas anatoomikumis algaval mälestuskonverentsil.

Kasutatud kirjandust vt:
www.ajakiri.ut.ee.

Fotograafia ei olnud professor Albert Valdesel mitte lihtsalt hobi, vaid ta kasutas selle võimalusi ka õppe- ning teadustöös.

Loeng 1. aprillil

Ühel 1. aprillil plaaninud 3. kursust patoloogilise anatoomia loengust aprillinalja teha ning pugenud laudade alla. Professor Valdes nägi sisenedes peitupugenuid, kuid alustas loengut nagu tavapärastelt ning aina rääkis ja joonistas tahvlile. Kaua sa ikka laua all kükitad. Konspektierima asus üks, siis teine, varsti kogu kursust. Teemaks olid neerukasvajaad.

Üliõpilane Hermann Vahter (naha- ja suguhaiguste arst, meditsiinidoktor) mõtles, et mida ta

küll räägib, kuna alati selge esituse viisiga lektori loengust jäi esitatu osaliselt mõistmatuks. Professor aga rääkis ja joonistas. Loengu lõpetas ta sõnadega: «Siis neerukasvaja üks osa kasvab käetäolise moodustisena nahast läbi, lehvitas ja hüüab – aprill! Täna loeng oli aprill!» Professor laskus kiiresti auditooriumist. Kogu loeng oli väljamõeldis, kohati absurdne.

Lühendatult Heinart Sillastu raamatust «Koostööaastad».

Foto: Ken Bank/Corbis/Scapnix

Nõustajad aitavad
tudengil ülikoolist
maksimumi võtta

Eve Tisler

eve.tisler@ut.ee

Ülikooli astumisega kaasneb palju põnevat ja huvitavat, kuid avades ukse uude maailma, võivad tudengit tabada ka mitmed probleemid, millega ei pruugi üksi hakkama saada

Karjääri- ja psühholoogilise nõustamise talituse töötajate jaoks on kõik mured, mis tudengit vaevavad, olulised. Vestlusringis osalesid talituse juhataja Piret Tatunts, karjäärinõustajad Mare Aru, Alla Lašmanova ja Kristel Lään, avatud ülikooli tasemeõppe koordinaator Ene Küüner ning üliõpilaspühholoog Ivi Niinep.

Milliste muredega esmakursuslased tavaliselt teie poole pöörduvad?

Niinep: See, mida mina oma töös kõige enam näen just esmakursuslaste puhul, on kohanemise ja stressiga seotud lood. Varem kooli ajal tekkinud ärevus kipub taas esile tulema. Selle sügise jooksul on paljud esmakursuslased pöördunud just seoses esinemisärevusega. Ärevust kasvatab see, kui inimesel on sarnane ebameeldiv kogemus mingist varasemast perioodist. Nüüd, kui ta teab, et tal tuleb teiste ees midagi esitada, kardab ta seda olukorda juba ette ning see võib võtta kogu õppimisrõõmu.

Tatunts: Kui me oleme tuttavas seltskonnas ja ma ütlen midagi valesti, siis ma tean teiste reaktsiooni. Aga kui on uus seltskond ja ma olen tulnud kõrgkooli, siis hakkab tõestamine

otsast peale. Kindlasti tekitab ka see esinemisärevust.

Niinep: Kui ollakse olnud oma koolis parim ja siis tullakse ülikooli ning siin on palju häid õppijaid koos, siis avastatakse, et ei olda piisavalt hea. See tekitab sisemist rahulolematust.

Aru: Varasemaga võrreldes on muutunud see, et tuntakse enam huvi väljundite vastu tööturul. Küsitakse, et mis tööd ma valitud erialaga saan. Varem ei ole nii palju selle peale mõeldud. Nüüd uuritakse järjest rohkem, et mis minust saab ja kelleks ma saan.

Kui hästi teadvustavad tudengid endale eriala valikut?

Aru: Meie juurde jõuavad need, kel on kahtlused ja kõhkluised ning seal taga on sageli kaks äärmust. Esiteks pole sageli üldse läbi mõeldud, on lihtsalt ülikooli tulnud. Teine äärmus on see, et on hästi mõtlejad ja analüüsivad inimesed, kes on sadat asja kaalunud ja ikka ei tea, kas nad on õige otsuse teinud.

Tatunts: Kahtlemata võiks öelda, et erialavalikule tuleks rohkem mõelda. Aga tänapäeval on tööelu nii palju muutunud. Enamasti ei töötata enam elu lõpuni ühel erialal. Nüüd on karjäärivalikud dünaamilisemad. Muutuste tegemine erialas on täiesti adekvaatne. Tuleks lihtsalt iseennast kuulata. See, et eksitakse, on muidugi ka mõistetav. Ei ole sellist võimalust, et tuled karjäärinõustaja juurde küsimusega, kas eriala on õigesti valitud, ja nõustaja ütleb, et jah, on küll, õppige edasi.

Niinep: Mõnel juhul sa ei

saagi teada, mida see eriala endast sisuliselt kujutab, see ilmneb alles õpingute käigus.

Lašmanova: Väga erineval ajal avastatakse, et eriala on vale. Minu juurde tuli 2. septembril nõustamisele üliõpilane ja ütles, et eilne loeng näitas, et eriala oli vale. On ka neid, kes tulevad eriala vahetamise murega enne magistratöö kaitsmist. Nad on õppinud viis aastat ja avastavad, et näiteks majandusteadus on väga huvitav, aga tegelikult ma olen hinges lasteaiakasvataja. See on täiesti tavaline.

Tatunts: Sisseastumise ajal helistavad meile ajakirjanikud ja küsivad sisseastujate jaoks soovitusi, et mida peaks õppima, et hiljem tööle saada. Head vastust ei ole, kõik sõltub sellest, mida sa teha tahad. Valida tuleb ikka selle järgi, kuhu süda tõmbab ja milleks on võimeid ja tahtmist. Kui õppida midagi kirglikult, siis saab ka tööturul oluliselt paremini hakkama, kui õppides eriala, mis on küll populaarne, kuid tudengi jaoks ebahuvitav. Õige eriala on see, mis vaimustab.

Millised on muukeelsete tudengite mured?

Lašmanova: Mina nõustan venekeelseid üliõpilasi. Enamikule tudengitele ei ole üllatuseks, et Tartu Ülikoolis õpitakse eesti

**MUUTUSTE TEGEMINE
ERIALAS ON
ADEKVAATNE. SEE,
ET EKSITAKSE, ON
MÕISTETAV.**

EESTI TUDENGID HAKKAVAD SAMUTI NÕUSTAMISVÕIMALUSEGA JÄRJEST ENAM HARJUMA.

keeles, kuid see on üllatus nende vanematele. Mulle tundub, et venekeelsetes peredes kuulatakse vanemate arvamust rohkem. Vanemad arvavad millegipärast, et lastel on palju parem õppida Saksamaal ja Inglismaal kui siin. Kuigi siin õppides on pere bussisõidu, mitte lennukisõidu kaugusel.

Väga tihti jõuame vanematega vesteldes selleni, et võib-olla tasuks ise veel kord õppima tulla, end avatud ülikoolis täiendama, et saaks veel kord tudengipõlve nautida.

Lään: Mina nõustan inglise keeles kõnelevaid üliõpilasi. Kui nende õppimise ja elamise on korraldanud välisüliõpilastalitus, siis meie juurde satuvad nad tööotsimise teemaga ja nende ootused on väga kõrged. Nad ootavad sageli konkreetseid töopakumisi, kuid kahjuks me seda pakkuda ei saa. Saame tutvustada tööotsimise võimalusi. Soovitame neile eelkõige vabatahtliku tööd. Selle kaudu saab tutvuda ka lähemalt Eesti eluga – kultuuri, kommete ja traditsioonidega.

Üks õnnelik näide on Hiinast tulnud tudeng, kes käis meie juures uurimas tööotsimise võimalusi. Nädala aja pärast tuli üks töopakumine, kus otsitigi just hiina päritolu tudengeid. Juhtub ka selliseid asju.

Niinep: Inglisekeelse nõus-

tamise puhul on peamisteks teemadeks võõras kultuuris kohanemine ning suhted. Samuti see, et on alustatud oma koduriigis psühhoteraapiaga ning tullakse uurima, kas seda on võimalik Tartus jätkata.

Välisülikoolidest tulnud tudengite jaoks on vestlemas käimine harjumuspärasem, sest nende koolides on psühholoogid juba aastakümneid tudengeid nõustanud. Samas tundub mulle, et eesti tudengid hakkavad samuti nõustamisvõimalusega järjest enam harjuma. Praegu on tulnud ülikooli noored, kelle õppimise ajal töötasid gümnaasiumis ka psühholoogid. Kui ma alustasin ülikoolis tööd, siis paljud tudengid ütlesid esmasel kohtumisel, et neil pole varasemat psühholoogi juures käimise kogemust. Nüüd ollakse harjunud. Mõnedel juhtudel ollakse isegi üllatunud, et ülikoolis loodi tudengeid nõustava psühholoogi ametikoht alles 2003. aasta sügisel.

Mida te teete tudengiga, kes astub uksest sisse, kurb nägu peas, aga ei oska öelda, mis tal mureks on?

Lään: Hakkame uurima, mis on halvasti.

Aru: Lasemegi kõigepealt kõik ära rääkida, mis on mureks. Siis püüame tema mured struktureerida, et kas nüüd on kõik või on midagi veel. Kõigepealt kaardistame tema probleemid ja siis vaatame, kuidas edasi.

Küüner: Paljud teemad ongi seotud ning karjäärinõustajad ja üliõpilasnõustajad teevad tihedat koostööd. On hea, kui üliõpilane

saab ühest kohast nõu ega pea jooksma eri majade ja inimeste vahet.

Tatunts: Ükski nõustaja ei otustusta inimese eest. Nõustaja aitab struktureerida ideid ja rääkida eri võimalustest. Töö tuleb inimesel endal ära teha. Mõnikord on nõustamine pikem protsess ja inimene käib nõustaja juures mitu korda.

Niinep: Mõnikord juhtub ka nii, et tudeng tuleb ja ütleb, et ma kardan, et minu probleem ei ole piisavalt tõsine. Kardetakse, et teiste mured on kaalukamad. Iga mure, millega tullakse, on pöörduja jaoks oluline.

Tatunts: Kõik küsimused ja mured on olulised, kindlasti võib meie juurde tulla. Ja mida varem tullakse, seda parem.

Niinep: Jah, sest mida hiljem tullakse, seda rohkem on tekkinud pingeid, hirme ja ootusi ning seda keerukam on muresid lahendada.

Lään: Mõnikord piisab ka sellest, et inimene lihtsalt räägib oma mõtted ja soovid välja. Ta on endale plaani valmis mõelnud, aga puudu võib olla enesusest. Ta tuleb nõustamiskeskusesse ja räägib, mida ta on mõelnud, ja tõdeb, et tegelikult pole midagi võimatut.

Tatunts: Meil on hea meel, et järjest rohkem üliõpilasi leiab meid üles. Me oleme siin selleks, et tudeng, kes tuleb ülikooli, saaks keskenduda kõige olulisemale – õppimisele. Ja võtta ülikoolist maksimum.

Kahtlemata on oluline, et tuleb võtta aega ka üliõpilaselu nautimiseks. (T)

Tavo Romann teeb täppis- teadust loovalt

UHIUUS KEEMIAHOONE ON KÜLL PIDULIKULT AVATUD, KUID SELLE SÜGAVUSTES TOIMUB TEADLASTEL ALLES KIBE LABORITE EHITAMINE JA SEADISTAMINE. ELEKTROKEEMIAGA TEGELEV DOKTORANT TAVO ROMANN UURIB MUU HULGAS OMA MAA-ALUSES LABORIS VISMUTIT JA SAI ÄSJA ESIMEST KORDA VÄLJA ANTUD LOOVA TÄPPISTEADUSE FONDI STIPENDIUMI.

Kadri Inselberg

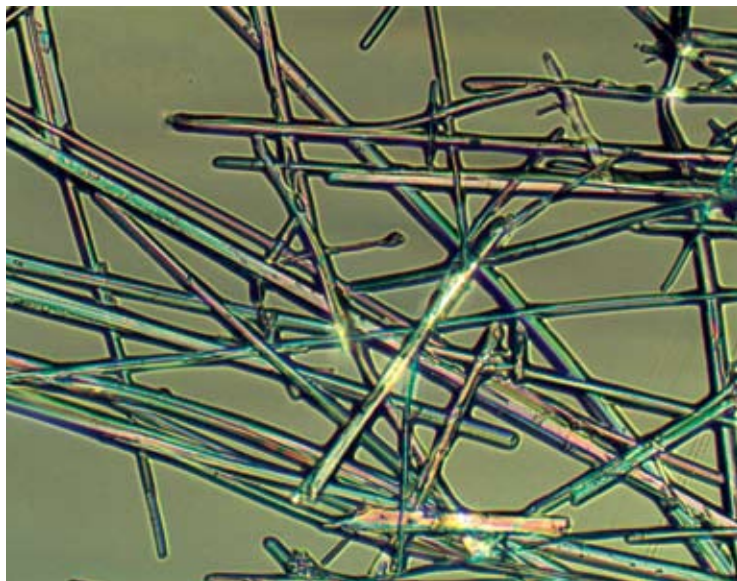
kadri.inselberg@ut.ee

Kohtudes Chemicumi fua-
jees, kutsub rakendus-
elektrokeemia õppetooli
erakorraline teadur Tavo Romann
meid endaga kaasa. Suundume
läbi pikkade koridoride ja luge-
matute uste üha allapoole. Nimelt
asub Romanni labor sügaval
keldris. Tema sõnul on tegemist
spetsiaalsete laboritega, millel on
pliiplaatidega kaetud seinad, et
saaks rahulikult väliste elektriliste
signaalide segamiseta elektro-
keemiaeksperimente teha.

Romann rõhutab, et tegelikult
pole ta uues majas jõudnud veel
teha ühtegi katset, kuna labor va-
jab ümberehitamist ja täiustamist.
«Pärast kolimist ei ole veel kõik
asjad valminud. Küll tuleb siin
laborisse laudu juurde ehitada,
tekitada riivleid, tööpindu ja tõm-
bekappe kõrgemaks monteerida.
Veel ei toimi kõik gaasisüsteemid,
on vaja torustikku paigaldada.
Alguse asi.»

Tema sõnul on uues hoones
siiski palju vajalikke spetsiaal-
seid ruume ja kohti, mida vanas
hoones ei olnud. Nii et kui kõik
lõplikult valmib, siis «läheb kõ-
vaks teaduse tegemiseks», lubab
Romann.

Noore teaduri põhiliseks
uurimisvaldkonnaks on infrapu-
naspektroskoopia rakendamine
adsorptsiooni uurimiseks. Et

Noore teadlase uus sünteesitud aine tris(1-oktadetsüülio)vismutiin. Pildi mõõtmed 0.16 x 0.12 mm.

Foto: TÜ

teada saada, milline reaktsioon
limiteerib kütuseelemendis
toimuvaid protsesse või milline
lagunemine piirab superkonden-
saatorile rakendatavat potsent-
siaalvahemikku. Seega tegeleb
Romann elektrokeemiliste
protsesside mehhanismide välja-
selgitamisega – mis vaheproduk-
tid seal tekivad ja mis pidurdab
reaktsioonide kiiret kulgemist.

VISMUT ELAVHÕBEDA ASEMELE

Praegu töötab Romann peami-
selt oma doktoritöö kallal, mille
peateemaks on vismut ja selle
rakendused. «Ma olen uurinud
üldiselt vismuti elektrokeemilisi
omadusi ja leidnud mõningaid

uusi ühendeid, meetodi vis-
mutkihi valmistamiseks ning
konstrueerinud analüüsiseadme,
millest olen üritanud kirjutada
rakenduslikke artikleid,» selgitab
Romann.

Kõige käegakatsutavam
rakendus on tema konstrueeritud
uueva pinnaga mikroelektroodi
seade mitmesuguste mürgiste
ühendite (raskmetallid, pestitsii-
did jne...) analüüsiks vees. Selle
eripära võrreldes siiani kasutusel
olenevate seadmetega on just
uueva pinna ja vismutist mik-
roelektroodi kasutamine. Nimelt
saab Romanni ehitatud seadmel
tööpinna puhtaks ja siledaks vaid
ühe nupulevajutusega puldil.

Vismutist elektrod annab

võimaluse analüüsida raskemetallide väikeseid lisandeid vees. «Vismut, millest see elektrood koosneb, on kõrge vesiniku ülepinge ja laias potentsiaalide vahemikus ei toimu mingeid segavaid protsesse. Seetõttu on seal võimalik väga hästi uurida mitmesuguseid elektrokeemilisi protsesse või analüüsida aineid, mis selles potentsiaalivahemikus redutseeruvad või oksüdeeruvad,» selgitab ta vismuti sobivuse põhjuseid.

Oluline on see, et vismut on omadustelt suhteliselt sarnane elavhõbedaga ja siiani ongi laborites sellistes seadmetes kasutatud just viimast, praeguseks mürgiseks tunnistatud metalli. Vismut aga ei ole mürgine ning seega sobib elavhõbeda väljavahetamiseks.

Ka Romanni juhendaja, füüsikalise keemia professor Enn Lust ütles, et noore teadlase uuritavad teemad on praegu väga aktuaalsed – nii uueneva pinna kasutamine kui ka elavhõbeda asendamine, kuna Euroopa Liidus on viimane täiesti põlu alla sattunud.

LIIGA SPETSIIFILINE, ET PATENTEERIDA

Uudse seadme kasutusvõimalused on Romanni sõnul siiski liiga spetsiifilised, et toodet patenteerida. Seega otsustati pärast pikka arutelu teadusartiklite avaldamise kasuks. Ta selgitab, et seadet võiksid kasutada need, kes tegelevad teatud ühendite väga madala kontsentratsiooniga lahuste analüüsiga või teoreetiliste uurimustöödega.

«Elektrosünteesil või näiteks aku elektroodidel toimuvate protsesside efektiivsemaks muutmiseks oleks vaja teada, mis seal täpselt tekib või kuidas see reaktsioon kulgeb. Vismut ongi üks selline metall, millel saab sellised protsesse uurida, sest vismuti enese peal ei teki vesilahuses

kõrvalprodukte.»

Kui doktoritöö valmis, siis plaanib Romann jääda seotuks elektrokeemiaga ja täpsemalt keskenduda energia salvestamisele. Ehk siis leida viise, kuidas saada akud rohkem elektrienergiat mahutama.

«100+ katset keemias»

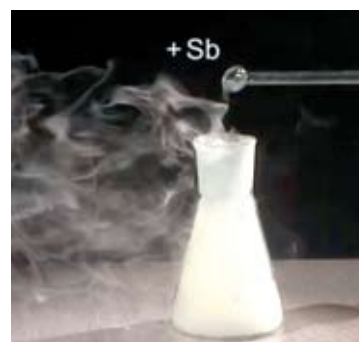
Peale tõsise teadusetegemise on Tavo Romann osaline ka keemia populariseerimisel. Üheks konkreetsemaks projektiks on «100+ katset keemias», mis tähendab seda, et filmiti üle 100 eri keemikatse ning videotele monteeriti juurde selgitavad tekstid.

Projektiga on tegeletud juba kaks aastat ja praeguseks on suurem osa materjale koos. Interneti on üles jõudnud siiski alles kolmandik videotest.

Elkõige on videod mõeldud õppematerjalina põhi- või keskkooli, kus õpetaja saaks neid keemiatunnis õpilastele videoprojektoriga näidata.

Selleks on eraldi olemas nii selgitavate tekstidega video kui ka tekstideta variant – tekstideta variandi puhul saab õpetaja ise katse käiku kommenteerida.

«Õpilased surfavad niikuinii internetis ja vaatavad igasuguseid videosid ja veebilehti, nüüd on netis siis olemas ka keemiavi-

Kaader videost.

deod. Võib-olla tekitavad need õpilastes huvi keemia vastu,» loodab Romann.

Veebileht tehti *flash*-formaadis, et sinna oleks lisaks videotele hiljem võimalik lihtsalt lisada ka keemiaga seotud mängu, molekulide joonistamisvahendid, Mendelejevi tabel ja animatsioone keemilistest protsessidest. Ja et kõike seda saaks õpetaja õpilastele näidata videoprojektori abil täisekraani režiimis.

Videod on kättesaadavad aadressil: keemiavideod.ut.ee.

Aasta ekvaatoril – vastuolulises Ecuadoris

TÄNAVATEL ÜÜRGAB TÄISVÕIMSUSEL KÕLARITEST MUUSIKA, KAUPLEMINE KÄIB AINULT LÄBI TRELLITATUD AKENDE, BUSSI SISENEDES OTSITAKSE KOTT LÄBI, SÖÖGI KÕRVALE SAAB LISANDIKS MITMEL ERI KUJUL VALMISTATUD BANAANI JA TÄNAVATEL KERJAVAD NII LAPSED KUI KA TÄISKASVANUD.

Elena Palm

2007 lõpetas TÜ hispaania filoloogia, 2008 õpetas Ecuadoris AIESECi hariduspraktika raames inglise keelt

Minu mõte Lõuna-Ameerikasse minnekust oli parajasti muutumas kinnisideeks, kui kuulsin sellisest organisatsioonist nagu AIESEC. Nende pakutav oli minu jaoks otsekui rusikas silmaauku, mistõttu juba mõne kuu pärast pakkisin kohvrid ja sõitsin teisele poole maakera Ecuadori Vaikse ookeani äärde, kus asub linn nimega Manta.

Mantas elasin ma aasta aega ning õpetasin AIESEC-i hariduspraktika raames kohalikus keskkoolis ja keeltekoos inglise keelt.

Ecuador on Lõuna-Ameerika üks väiksemaid riike. Seda enam on imetlusväärne sealne looduslik mitmekesisus, mis Vikipeedia andmete järgi on ühe ruutmeetri kohta mandri suurim. Tegelikult on mul raske rääkida Ecuadorist kui ühest riigist – see jaguneb neljaks looduslikuks regiooniks: ran-

nik, mäestik (Andid), vihmamets (Amazonas) ning Galápagose saared, kus lisaks täiesti erinevale loodusele ja kliimale elavad täiesti erineva kultuuritaustaga inimesed (traditsioonid, muusika, rahvused, keeled, toit jne).

RELVESTATUD TURVAMEES

Kui rannikul on suvi ja lastel on koolivaheaeg, siis Andides on talv ja lapsed käivad koolis. Tegelikult pole see ka päris suvi ega talv – on ainult kuiv ja vihmane periood. Kuna mina elasin rannikul, käib kogu järgnev jutt just selle piirkonna kohta.

Nii Ecuadoris olles kui ka pärast tagasitulekut on mulle korduvalt esitatud küsimusi: «Milline on Ecuador? Mis on seal teisiti?», aga vastata ei oska ma siiani.

Kuidas kirjeldada seda, mis on teistsugune, kui (vähemalt esialgu) on KÕIK teistsugune. Alustades meie jaoks iseenesest mõistetavatest asjadest, nagu näiteks soe vesi, mida seal lihtsalt ei ole või kui, siis ainult hotellides, ja lõpetades kommete, traditsioonide, väärtushinnangute ja inimeste mõttemaailmaga.

Esimesed asjad, mis mind šokeerisid, olid tänavatel täisvõimsusel töötavad suured kõlarid, kust võib kõlada muusika ka pühapäeva hommikul kell 7 ja mõnikord juhtub, et see kõlar on sul täpselt akna all ja nii vali, et klaasid värisevad. Seda juhul, kui aknal on klaasid.

Samuti arvasin ma alguses, et kõik poed on kogu aeg suletud. Tegelikult käib kauplemine paljudes poodides läbi luugi (aken on reeglina trellitatud ja üks mitme riiviga suletud), natuke kallimate poodide (ehted, riided) ukseid avatakse siis, kui võimalik klient uksle ilmub.

Iga panga ja muu asutuse uksele seisab relvastatud turvamees, bussi sisenedes tohib kaasa võtta vaid väikse kotti, mille sisu tuleb reisisaatjale ette näidata ja ka taskud otsitakse läbi – seda kõike turvalisuse eesmärgil, mille vajalikkusest hakkasin ma aru saama alles pärast seda, kui mõistsin turvalisuse mõiste erinevust Euroopas ja Lõuna-Ameerikas.

Isegi need, kes Ecuadorist põhimõtteliselt mitte midagi ei tea, teavad suure tõenäosusega

Ecuadori banaane, sest Ecuador on maailma suurim banaane kasvatav ja eksportiv riik. Banaan ja veelgi enam selle lähisugulane plaatana (*plátano*) on Ecuadori igapäevasel toidulaual aukohal ja mitmekülselt esindatud: grillituna või praetuna on see mitmel eri kujul põhitoitu lisandiks, seda kasutatakse mõnedes traditsioonilistes suppides, pirukates jne.

Rannikul elades on värske kala ja kõikvõimalike mereandide valik enam kui rikkalik. Rääkimata puuviljadest, millest tehtud värsked mahlu ja kokteile müüakse igal tänavanurgal. Loomulikult ei saa mainimata jätta riisi, sest riis kuulub absoluutselt iga toidukorra, ka kartulite ja pastaroogade juurde. Alati.

Kui Eestis räägitakse esimesest ja teisest Eestist, siis ma ei oska öelda, mitmeks jaotub Ecuador. Ma ei olnud kunagi varem näinud nii palju kerjajaid lapsi ega ka täiskasvanuid. Paljud on välja mõelnud 101 imet, mida tänaval ja bussis müüa, et natukegi raha teenida.

ELU NAGU SEEBIOOPERIS

Turistidele on Ecuador väga odav – näiteks 2–3-käiguline komplektlõuna restoranis maksab enamasti 2–3 dollarit¹, kodustes sööklates veel vähem, hotellis (rannamajakestes) saab sõltuvalt tingimisoskustest ööbida 5 dollari või vähemaga, bussipilet Mantast pealinna Quitosse, mis asub rohkem kui 400 km kaugusel, maksab 8–10 dollarit.

Samas on keskmine palk umbes 200 dollarit ja väga paljud teenivad sellest vähemgi, tööta-

Tüüpiline rannabaar Ecuadoris.

Foto: erakogu

des tihti 6 päeva nädalas, 10 tundi päevas või rohkemgi.

Lastel, kes käisid koolis, kus mina õpetasin, ja maksid õppemaksu 200 dollarit kuus, ei ole selle maailmaga muidugi midagi pistmist. Nemad käivad Miamis puhkamas, osa neist elab elitaarses suletud linnaosas ja ma võin kihla vedada, et vähemalt mõnel neist on majas ka soe vesi ja internet. Ja kindlasti ka kodubiline, kes neile süüa teeb ja toad ära koristab.

Mitmes mõttes ongi elu Ecuadoris nagu seebiooperis – väga palju on sellest, millisesse perre sa sünnid, kogu vähegi arvestatav haridus on tasuline ning olulisem kui haridus, on see, kes on su perekond, sõbrad ja tuttavad. Viimased sõltuvad taas kord sellest, kes on su perekond.

Vaatamata sellele, et Ecuador on vaene maa ja sealsete inimeste elu ei ole enamasti kerge, usun, et keskmine ecuadorlane on palju õnnelikum kui keskmine eurooplane, rääkimata eestlasest. Nende positiivsusest, oskusest elada olevikus ja rahul olla, on palju õppida.

Loodusearmastajatele on Ecuador paradiis, mis kindlasti ei väsi üllatamast. Sealne elu koos kohalike inimestega sai mulle väga hingelähedaseks ning vaatamata suurtele erinevustele pean Ecuadori pärast seal veedetud absoluutselt unustamatut aastat üheks oma koduks. ☺

¹ Kõik hinnad on USA dollarites, mis on Ecuadori ametlik valuuta, ja kõik andmed pärinevad aastast 2008.

20 AASTAT MÜÜRI LANGEMISEST

Foto: Andres Tennus

Toomas Haldma

majandusteaduskonna dekaan

1987. aastal õhutas USA president Roland Reagan Lääne-Berliinis Brandenburgi väravate eest Nõukogude Liidu (NL) juhti Mihhail Gorbatšovi: «Mr. Gorbachev, *open this gate! Mr. Gorbachev, tear down this wall!*». Kulus veel kaks aastat, enne kui 9. novembril 1989 Berliini müür langes.

Mõne murrangulise sügisnädala sündmused said alguseks suurtele muutustele Euroopa poliitilisel maastikul ja ka maailmasuhetes ja teadlasvahetuses. Sama aasta suvel kirjutasid tollane NL ja Saksamaa Liiduvabariik (SLV) alla lepingu, mille tulemusena

said NL majanduserialade üliõpilased ja noored õppejõud-teadurid end ühe aasta jooksul Saksamaal täiendada.

Kui teadurite täiendusi toimus Saksamaa Akadeemilise Välisvahetusteenistuse (Deutscher Akademischer Austauschdienst – DAAD) vahendusel ka 1970. ja 1980. aastatel, siis üliõpilaste osas toimus 1989. aastal esimene vahetus Venemaa pärast 1913. aastat, mil Saksamaal Marburgis õppis Boriss Pasternak. Seega tegid tudengid SLV ülikoolidega tutvust pärast 76-aastast pausi.

Algselt endise NL-i üliõpilastele ja õppejõududele-teaduritele, kuid pärast Berliini müüri langemist ka teistele Ida-Euroopa riikidele laienenud täiendkoolitusprogrammi 20. aasta tegutsemist tähistati Berliinis 19–21. novembril konverentsiga. Kokku on end selle programmi raames Saksamaal täiendamas käinud ligi 3000 üliõpilase ja õppejõudu-teadurit paljudest Ida- ja Kesk-Euroopa riikidest (endistest plaanimajandusriikidest). Ka konverentsi pealkiri oli «Plaanilt turule».

Siinkirjutajal avanes võimalus esimese vahetusgrupi koosseisus aastatel 1989–1990 täiendada end Hamburgi ülikoolis. Sama programmi raames täiendas end neil aastail Augsburgi ülikoolis ka kolleeg professor Urmas Varblane.

Pean tunnistama, et minu tookordne enesetäiendamine Saksamaal oli mõneti õnnelik juhus. Tudentele ja noorematele kolleegidele peaksin selgitama tolle aja välistäienduste raamistikku. Eakaaslastest kolleegidele pakub see vahest teatavat äratundmist.

Pärast majanduskandidaadi (praegu võrdsustatav doktorkraadiga) kraadi kaitsmist asusin kolleegide Janno Reiljani ja Jüri Sepa õhutusel välistäienduse pabereid ajama. Nemad olid juba viibinud küm-

nekuulistel täiendustel Saksamaa Liiduvabariigis ja oskasid head nõu anda. Kui ma õigesti mäletan, kulus toona taotlemisele kaks aastat. Taotlemise esimeses voorus kontrolliti ka tervislikku seisundit, et nõukogude noorteadlane kapitalismi karmides oludes ikka vastu peaks.

Esimeses voorus minu paberid sobisid ja teise vooru otsused pidi teada antama täienduse algusaasta esimestel kuudel. Plaanisin sõita 1989. aasta sügisel. Oli juba keskkevad ja maapind rohetas, kuid minu taotluse vastusest polnud kippugi. Mais läksin välissuhete osakonna juhataja juurde teatega, et pean Moskvasse konverentsile sõitma ning jätaksin maha korraldava õppetooli telefoninumbri, mida saaks kiirete teadete edastamiseks kasutada. Sellepeale soovitas ta mul ise nõukogude kõrgharidusministeeriumist uurida, mis dokumentidega lahti.

Selgus, et minu teise vooru paberid olid ilmselt Tallinna ja Moskva vahel ekslema läinud. Sõitjate nimetähti oli otsustatud juba talvel. Kui ametnik kuulis, et esindan majanduseriala, arvas ta, et rong pole veel läinud. Sain ühe nädala dokumentide täitmiseks ja 1. augustil olin 65 üliõpilase ja 15 õppejõu-teaduri hulgas Frankfurdi lennujaamas, kus DAAD esindaja ütles meile *«herzlich willkommen»*.

Nüüd, 20 aastat hiljem tahaksin arutleda, millist tähtsust omas koolitus meie tulevikule.

Kindlasti oli oluline erialane täiendamine. Paljudele meist oli see esimene võimalus hankida erialateadmisi turumajandusest. Sellest sai esimene nurgakivi meie tulevaste teaduskogumisse. Kuid sellest sai ka esimene lüli turumajandusalasale teadmussiidrile Saksamaa ja meie koduriikide vahel. Tõsi, kõrgkoolivalik tugines tol korral vaid ühele SLV kõrgkoolide teatmikule ja kolleegidelt saadud infole. Intenet oli veel tundmata. Väga oluliseks kujunes erialase kirjanduse paljundamine ja selle tutvustamine Eesti kolleegidele.

Teiseks oli reis suurepärase võimalus täiendada saksa keele oskust ja selle kaudu luua kontakte saksa kolleegidega. Saksa keel võimaldab suurt osa Euroopast paremini tundma õppida.

Kolmandaks oli oluline ka erialadiskussioonide ja keeleõppe toel meie maailmapildi rahvusvaheliseks muutumine. Saksa ülikoolid olid juba siis rahvusvahelised. Näiteks Hamburgi ülikooli keele-

õppegrupi 25 liiget esindasid 20 erinevat rahvust.

Neljandaks – loodetavasti võimaldas selline rahvusvaheline õpikeskkond peale eriala- ja maailmapildi laienemise ka igapäevamõtlemises stereotüüpe murda. Mäletan hästi üht suvist pärastlõunat Bonnisis 1989. aastal, kui vahetasime keelekursuslastega esmaseid muljeid. Ühtäkki küsis ühe endise Nõukogude liiduvabariigi üliõpilane: «Meie õppisime koduülikoolis, et siin elavad kapitalistid. Nüüd oleme siin juba kolm nädalt viibinud, kuid me pole ainsamatki näinud. Kus need kapitalistid siis on?» Ta küsis seda täiesti tõemeeli!

Viiendaks – see reis pani aluse meie erialase võrgustiku kujunemisele. Nii said alguse esmased erialased kontaktid kolleegidega arenenud turumajandusriikidest. Paljud kontaktid on jäänud alles praeguseni ja oluliselt laienenud.

Mõtlen hingesoojusega oma toonasele juhendajale professor Dieter Pressmarile Hamburgi ülikoolist. Küsisin talt hiljem, millele tugines tema nõusolek mind vastu võtta. Ta ütles, et Tartu ülikool ei öelnud talle midagi, kuid noor õppejõud Nõukogude Liidust tundus eksootiline. Kui selgitasin, et varem tunti meie ülikooli (Kaiserliche) Universität Dorpat nimel all, oligi meie maailmapilt üheks saanud. Esimese hea kogemusena õppisin temalt, et eriala tuleb näha tervikuna ja leida oma koht selles sind huvitavale probleemile. Nii asusin endale looma tervikpilti ettevõtetmajandusest. Järgneva 20 aasta jooksul oleme korduvalt kohtunud nii Tartus, Hamburgis kui ka mujal.

Ja viimaks – Euroopa-tunne. Kuigi olen käinud mitmes maailmajaos, on Saksamaale minnes ikka mingi eriline tunne.

Kuigi tookordne, 20 aasta tagune üliõpilaste ja teadurite vahetusleping sõlmiti Saksamaa Liiduvabariigi (Lääne-Saksamaa) ja Nõukogude Liidu vahel, on see programm olulist rolli mänginud endisest sotsialismileerist väljakasvanud uute Euroopa Liidu liikmesriikide haridus- ja majandusarengule. Jäab üle vaid tänada DAAD-i sellise ajaloolise ja dünaamilise arengu eest! ☺

Essee põhineb tänavu 20. novembril Saksamaal toimunud DAAD-i Ida-Euroopa majandusalasale täiendusprogrammi 20. aasta juubelikonverentsi tervituskõnel.

A portrait of Indrek Tarand, a middle-aged man with grey hair, wearing a dark suit, a blue shirt, and a patterned scarf. He has sunglasses on his head and is looking slightly to the side with a thoughtful expression. The background is a blurred green landscape.

Indrek Tarand sattus ajalugu õppima juhuse tahtel

Kadri Kasterpalu
ajakirjanduse magistrant

«Ülikooli ajal oli
meil kombeks
ühikatoas hom-
mikupoole ööd BBCd ja Vaba

Euroopat kuulata. Selles toas elas
õige mitu meest kolmel reform-
voodil: Margus Kolga, Tõnis
Lukas, Jaan Ehlevest, Jaan Tross,
Mart Siimer jt. Magati kordamöö-
da. Kui kellelgi oli tütarlapsiga
pikem jutt ajada, kuulasid teised

raadiot koridoris, kastsid keelt
ja ajasid niisama juttu,» meenu-
tab praegune europarlamentäär
Indrek Tarand.

«Ükskord olin mina Ehleves-
tiga raadiot kuulamas ja mõtisk-
lemas, kuidas maiparaadi kihva

keerata, kui raadiost teatati, et Tšernobõlis on juhtunud tuumaa-varii. Kuigi uudised olid sünged, ei jätnud me rõõmsat meelt ning tõmbasime kiiresti Maarjamäe haiglast vereloovutamise käigus pihta pandud maskid pähe ja valged kitlid selga.

Läksime vastasühikasse, ajasime filoloogia naistudengid üles ja korraldasime nende evakueerumise meie ühika alla varjendisse.

See kõik käis kella viie ajal hommikul ja kulges suure eduga, kuni üks vene filoloog hakkas tegema propagandat, et peaks ikka oma ühikasse tagasi tuttu minema, sest midagi sellist nagu tuumakatastroof ei saavat lihtsalt juhtuda. Tänu temale saime meiegi Ehlvestiga enne loengute algust sõbakese silmle.»

See lõbus lugu pärineb vilistlase Indrek Tarandi tudengiajast Tartus, kus ta tudeeris aastatel 1983–1991 ajalooteaduskonnas.

Miks valisite õppimiseks just Tartu Ülikooli ja ajalooeriala?

Minu vanavanemad ja vanemad olid õppinud Tartu ülikoolis. Brežnevi valitsusajal tundus sellise järjepidevuse hoidmine oluline. Tartu võimaldas noorele inimesele ka kergelt iseseisvumist, ikkagi vanematest eraldi elu.

Muidugi pidi olema ka pragmaatik. Minu matemaatilised võimed polnud just kiiduväärt – noorem vend hakkas mulle seitsmeaastaseks saades males pähe tegema. Seega ei tulnud kõne allagi tehnikaülikool ega paljud teised erialad Tartus. Kõige määravam oli siiski juhus:

sisenedes dokumentide vastuvõturuumi peahoones ilmse kavatsusega filoloogiat õppida, märkasin nende lettide ees pikka järjekorda. Tekkis trots: nii vanas ja auväärses ülikoolis mina küll mingis sovetlikus järjekorras ei seisa.

Ajaloo osakonnas ei olnud järjekorda, nii läksingi spontaanselt sinna ja andsin paberid sisse. Hiljem küsisid vanemad ehmunult, et kas sul vanaema jutt Nõukogude ajaloo mõttetusest meeles polnud.

Pangem tähele, et ülikooli sisseastumiseks paberi viimine oli sedavõrd tähtis samm, et ka mu vanemad olid Tartusse tulnud.

No ja ei ole tähtsusetu seegi, et meie ajalooõpetaja koolis oli Vilma Kahk, kes oli üks mu lemmikuid. Nii tundsin ennast konkurentsist mingis mõttes tegevana.

Kuidas sisustasite aega, mis õpingutest üle jäi?

Selleks oli muidugi Vene ajal igasugused lahendid ja põnevaid variante: ajalooring, Noor Tartu, kirjandusmuuseum ja vastvalminud raamatukogu. Ühesõnaga kõik alternatiivne tänapäevases keeles. Mõelge ise, Voldemar Vaga, Arnold Matteus, Paul Ariste jne. Kõik nad olid veel elus ja täies vormis.

Hiljem, kui ma juba eksmatrikuleerimise järel uuesti tudengiks astusin, lisandus tutvus ja tegevus Valhalla luuleteatri inimestega, alates 1988. aastast Eesti Üliõpilaste Selts, abiellumine kursuseõe Kadiga. Mida võiks üks surelik veel tahta!

Meeldejäävaimad hetked õpingute ajast?

Ei meelet läe mul iial kohutumised Arnold Koobi ja Advig Kirisega. Hiljem asendas viimast Paul Kenkmann. Aga need ei olnud teadagi seotud õpingutega, vaid pigem käitumise ehk nn ebaüliõpilasliku tegevusega, mis oli koodsõna Nõukogude võimu pilava tegevuse kohta.

Õpingutest rääkides – ikka õpiti tugevalt. Selliste õppejõudude nagu Märt Tänav, Helmut Piirimäe ja Sulev Vahtre eksamile minekut ilma õppimata ei peetud üldse mõeldavaks. Ka Herbert Ligi keskaja eksamid on selgelt meeles (neist teadmistest on kohati kasu mu tänaseski töös, mis sellest, et vaidlesime professoriga tihti ka küsimuses, et kas tasus ikka korralikul mehel NLKP-sse astuda). Tegelikult on sellele küsimusele ammendavalt vastata võimatu. Juhtus nii mõndagi põnevat ja ebaharilikku.

Kes oli kõige meeldejäävaim õppejõud?

Tõnu Luik. Ta lihtsalt haaras kogu auditooriumi tähelepanu 90 minutiks ja nii iga kord. Muidugi ka eespool nimetatud ajaloolased ja Peeter Tulviste ja Marju Lauristin, kes juhendas meie alternatiivset ja programmivälist ühiskonnateadustest huvitunute rühma.

Seda kõige-kõige-kõigemati ei olegi võimalik määratleda. Näiteks Allan Liim oli kindlasti meeldejääv mees ja Hillar Palamets omas kontekstis jälle teistmoodi mees, keda on raske unustada. No ja meelde jäid ka

Aadu Must ja Olev Raju, kelles oli juba siis võimalik aimata ja ära tunda keskerakondlasi.

Kuidas on ülikool mõjutanud Teie praegust karjääri?

Hästi! Ilma ülikoolita poleks mu elu selline, nagu see on. Ma poleks kohtunud oma naisega, mul poleks neid sõpru, neid teadmisi ja kogemusi. Aga kas ma arvasin, et Tartu Ülikooli diplom võimaldab mul rahustada Narvat, juhatada välisministeeriumi, olla tuntud ja töötada ainsal korral erialasel ametikohal, sõjamuuseumi direktorina? Muidugi mitte! Ma ei läinud ülikooli karjääri pärast. Siis oli teistsugune aeg, mõeldi ehk muudest asjadest.

Mäletan, et kui teist korda esmakursuslane olin, küsis kursusejuhendaja Linda Eringson loengus, kelleks me tahame saada. Tüdrukud enamikus kunstiajaloolasteks ja poisid arheoloogideks. Mina ütlesin siiralt, et õpetajaks.

Kõik vaatasid mind haletseval pilgul ja paljud ilmselt arvasid, et teen pulli. Aga ei teinud. Mu tädi on olnud õpetaja ja vanaema ka. Minu vanaonu Märt Laarman oli ka õpetaja Otepää koolis. Ja ma ei välista, et mingil viisil ma kunagi ka õpetan. Kui on õppida soovijaid.

Kas olete veel praegugi kuidagi Tartu Ülikooliga seotud?

EÜS-i kaudu olen tegelikult peamistest asjadest üsna informeeritud. Proovin olla kursis ka muude tegemistega, kuigi aega ju eriti pole. Ma arvan, ja mul on selle kohta ka kindlaid näiteid, et inimesed seostuvad teistkordselt

ülikooliga siis, kui nende lapsed seal õpivad. No muidugi, kui keegi ise töötab ülikoolis, siis on teine lugu.

Ja lõpuks, väikeses riigis oled sa ülikooli MEES ka siis, kui suhtled näiteks muuseumijuhatajana endise rektoriga, kellest on saanud kaitseminister.

Kuidas on Tartu Ülikool muutunud, võrreldes ajaga, mil Teie siin õppisite?

Metsikult on muutunud! 27 aastat tagasi heideti mind ülikoolist välja, sest «Te häbistasite nõukogude patrioote valgekaartlase hauale küünla panemisega». Kas tänapäeva ülikoolis oleks see võimalik?

22 aastat tagasi arreteerisid Neinar Seli ja teised kommunoored tänase haridusministri Tõnis Lukase ja diplomaat Lauri Lindströmi Nõukogude võimu diskrediteeriva tegevuse eest, mis seisnes protestis fosforiidikaevandamise vastu. See, mis Peeter Tulviste tegi rektorina, on olulisel määral *alma mater*'i restruktureerinud ning taganud koha 600 parima ülikooli hulgas maailmas.

Mida arvate praegusest Eesti kõrgharidusest üldiselt?

Kui vaadata pilvepiirilt ja maailmamastaabis, siis mul puuduvad selliseks arvamiseks teadmised. Ma arvan, et on ime, et Eesti on iseseisev riik, kel on edukas Tartu Ülikool ja tehnikaülikool.

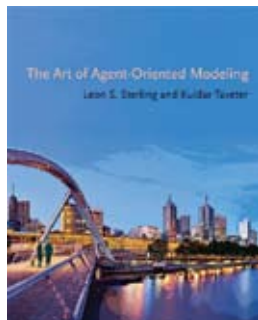
Kogu lugupidamise juures Tallinna Ülikoolis tehtava suhtes, ei pea ma seda ülikooli majanduslikult võimalikuks. Ja kõik need noorte inimeste petmised, olgu

INDREK TARAND

- Sündinud 03.02.1964 Tallinnas
- Abielus kursuseõe Kadiga
- Kolme lapse isa
- Õppinud Tallinna 21. keskkoolis, Tartu Ülikooli ajaloo teaduskonnas ja Johns Hopkins Universitys.
- Läbinud Nõukogude armeeteenistuse, ohvitserikursuse kaitseväge lahingukoolis ja reservohvitseride täienduskoolituse Cior Cla Budapestis.
- Olnud peaminister Mart Laari nõunik, välisministeeriumi kantsler, Eesti Panga personalijuht, ajakirjanik, televisiooni ja raadio saatejuht, sõjamuuseumi direktor jne.
- Kuulub Eesti Üliõpilaste Seltsi, Eesti Jahimeeste Seltsi, muuseuminõukogusse ning on Eesti Reservohvitseride Kogu asutaja.
- On autasustatud Valgetähe III klassi ordeni, mitmete teenetemärkide ja välisriikide riiklike autasudega.

nende kõrgkoolide nimeks Nord, Euroülikool jne, on juba hoopis kurjast. Ütlen lõpetuseks, et olen väga rahul ka oma teise *alma mater*'i, Johns Hopkins Universityga ning mõtisklen, kuidas selle tegemisi Tartu Ülikooli omadega senisest enam siduda. ①

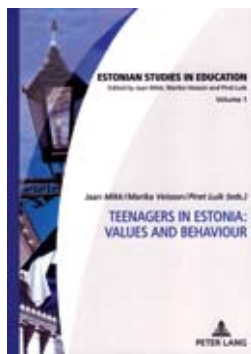
TÜ raamatupood soovitab:

The Art of Agent-Oriented Modeling

Leon Sterling, Kuldar Taveter
MIT Press, august 2009
Kõva köide, 408 lk,
ISBN: 9780262013116

hind: 583 kr

Teenagers in Estonia:

Values and Behaviour
Toim. Jaan Mikk, Marika
Veisson, Piret Luik
Peter Lang Verlag, 2009
Kõva köide, 191 lk,
ISBN: 9783631596951

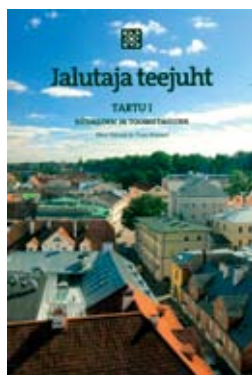
hind: 788 kr

Eesti ajalugu

Seppo Zetterberg; tõlk.
Helga Laanpere, Erkki
Bahovski, Paul Kokla ja
Maimu Berg
Kirjastus Tänapäev, 2009
Kõva köide, 671 lk,
ISBN: 9789985628270

hind: 445 kr

Jalutaja teejuht.

**Tartu I. Südalinn ja
Toometagune**
Mart Siilivask,
Tõnis Kimmel
Solnessi Arhitektuurikirjas-
tus, 2009
Pehme köide, 224 lk,
ISBN: 9771736486062

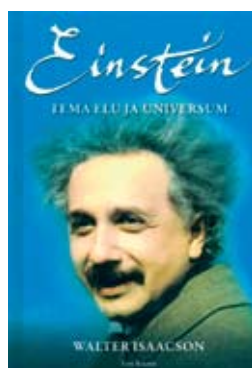
hind: 150 kr

Tartu kunst XXI sajandi algul. Art in Tartu at the Beginning of the 21st Century

Krista Piirimäe
Tartu Kunstnike Liit, 2009
Kõva köide, 95 lk,
ISBN 9789949183103

hind: 295

Einstein. Tema elu ja universum

Walter Isaacson
Eesti Raamat, 2009
Kõva köide, 623 lk,
ISBN: 9789985657508

hind: 579

Võõrkeelse kirjanduse tellimine
TÜ liikmeskonnale kehtib soodustus 10%
veebipood – www.ut.ee/raamatupood

Ülikooli 11
E-R 10 –18
L 10 –16

T. A. R. T. U
ÜLIKOOI

RAAMATUPOOD

VÄINO SAMMELSELG – 60

Foto: Andres Tennus

13. novembril tähistas oma juubelit anorgaanilise keemia professor Väino Sammelselg. Väino Sammelselg alustas teadlaseet 1975. aastal Eesti Teaduste Akadeemia Füüsika Instituudis. Alates sellest ajast praeguseni on ta pühendunud materjalide elektronmikroskoopilistele uuringutele, olles selles valdkonnas üheks teerajajaks Eestis.

Kuni 1980. aastate lõpuni oli Sammelselja töö eelkõige seotud kiudoptiliste sideliinide jaoks mõeldud pooljuhtlaserite ja fotodiodide väljatöötamisega. Ta

kuulus autorite kollektiivi, kellele anti 1982. aastal pooljuhtlaserite ja fotodiodide valmistamise tehnoloogia arendamise eest Eesti riiklik preemia. Samuti oli tal oluline osa uuringutes, mille tulemusena töötati Füüsika Instituudis 1983. aastal välja alalistel töötav dioodlaser, millele kuulus tollal seda tüüpi laserite laine pikkuse maailmarekord.

Pooljuhtseadistes kasutatavate materjalide elektronmikroskoopiliste uuringute tulemustel põhines ka Sammelselja füüsika-matemaatikakandidaadi väitekirj, mille ta kaitses 1989. aastal. Alates 1990. aastate algusest on ta olnud tihedalt seotud aatomkihtsadestamise meetodil sünteesitud tahkisekihite uuringutega. Neidki töid on tunnustatud riikliku preemiaga.

Väino Sammelselja üheks olulisemaks panuseks nendes töodes oli teravikmikroskoopia ja sünkrotronkiirguse kasutamisel põhinevate meetodite rakendamine üliõhukest materjalikihtide uuringutes.

Väino Sammelselg on kuulunud ka ühe protsendi kõige enam tsiteeritud materjaliteadlase hulka

maailmas. 2003. aastast on ta TÜ anorgaanilise keemia professor.

Kogu oma teadlasekarjääri jooksul on Väino Sammelselg näidanud end väga sihikindla uurijana, kes on ühtlasi hea seisnud oma uurimis- asutuse aparatuuri täiendamise eest. Tänu tema initsiatiivile on hangitud Tartu Ülikoolile mitmeid ajakohaseid seadmeid, millest viimane – kõrglahutusega elektron- ja ioonmikroskoop – anti pidulikult käiku käesoleva aasta 1. oktoobril.

Aktiivset ellusuhtumist näitab tema osalus paljudes uurimisprojektides. Nendest mitmeid, alates Eesti Teadusfondi grandiprojektidest ja lõpetades Euroopa Liidu rahastatud projektidega, on Väino Sammelselg ka juhtinud.

Kolleegide nimel soovime juubilarile palju õnne ja loodame, et tal jätkub edaspidigi energiat, tahtmist ja häid mõtteid, et teadustööd teha ning oma teadmisi ja kogemusi nooremale põlvkonnale edasi anda.

Töökaaslased Tartu Ülikooli keemia instituudist ja füüsika instituudist

Õnnitleme

85 Kadri Gross, arstiteaduskonna emeriitprofessor – 11. detsember

80 Valner Krinal, majandusteaduskonna emeriitprofessor – 3. detsember

Viiu Sillastu, arstiteaduskonna emeriitdotsent – 28. detsember

75 Aidula-Taie Kaasik, Tartu Ülikooli Eesti Geenivaramu

erakorraline vanemteadur – 9. detsember

Vaike Timotheus, orgaanilise keemia õppetooli vanemlaborant – 10. detsember

70 Larissa Vassiltšenko, haridusteaduskonna emeriitdotsent – 2. detsember

Jaan Mikk, haridusteaduskonna emeriitprofessor – 19. detsember

Aade Liigant, arstiteaduskonna emeriitdotsent, inimese anatoomia lektor – 23. detsember

Aime Suija, riidehoidja – 30. detsember

65 Ille Hilpus, evolutsioonilise bioloogia õppetooli vanemlaborant – 6. detsember

Aleksandra Hagala, remonditöoline – 13. detsember

60 Anne Kuigo, majanduse modelleerimise õppetooli sekretär – 4. detsember

Olga Ottenson, vene õiguskäele õpetaja – 4. detsember

Juta Sikk, ökonomeetria assistent – 17. detsember

Koidula Demitševa, närvikliiniku sekretär – 26. detsember

55 Raivo Mänd, loomaökoloogia professor, zooloogia osakonna juhataja, loomaökoloogia õppetooli juhataja – 2. detsember

Sirje Talving, haldusjuht – 12. detsember

Virve Pöder, administraator – 15. detsember

50 Tiina Sedman, üldise- ja mikroobibiokeemia teadur – 9. detsember

Harry Lemberg, kergejõustiku didaktika lektor – 12. detsember

Jelena Grigorjeva, semiootika lektor, semiootika vanemteadur – 15. detsember

45 Külli Põhjala, säilitus- ja hooldustalitus, desinfektor – 18. detsember

Maivi Helstein, administraator – 23. detsember

Svetlana Saprõkova, matemaatika instituudi vastutav sekretär – 28. detsember

40 Kaja Oras, üldpedagoogika lektor – 19. detsember

Inga Kuznetsova, inglise keele õpetaja – 21. detsember

35 Alar Toom, ortopeedia teadur

– 1. detsember

Paul McLaughlin, filosoofia teadur – 5. detsember

Ilona Runnel, raamatukoguhoidja – 14. detsember

Meelis Sarv, tudengiteatri projektijuht – 25. detsember

30 Fred Valk, gaaslahenduslabori insener – 25. detsember

25 Liis Lilles, raamatupidaja – 1. detsember

Dagmara Eliza Saganowska, slaavi filoloogia õppetooli külalis- lektor – 19. detsember

Tambet Arak, programmeerija – 31. detsember

STIPENDIAADID

Tartu Ülikooli Sihtasutuse stipendiumid 2009. aasta sügissemestril

2. detsembril andis TÜ Sihtasutus ülikooli ajaloomuuseumi valges saalis kätte stipendiumid 62 üliõpilasele, teadlasele ja TÜ töötajale. Kokku jagati välja 795 000 krooni.

Tartu Ülikooli Raefondi stipendium

Kirsi Masso (arstiteaduskonna 4. aasta üliõpilane); **Helen Ots** (majandusteaduskonna 3. aasta üliõpilane); **Helena Sarapuu** (sotsiaalteaduskonna 2. aasta magistrant); **Marina Grigorova** (loodus- ja tehnoloogiateaduskonna 3. aasta doktorant); **Mariliis Toomiste** (filosoofiateaduskonna 2. aasta magistrant); **Helena Liiv** (kehakultuuriteaduskonna 1. aasta doktorant); **Triinu Kinkar** (õigusteaduskonna 1. aasta magistrant); **Ethel Kings** (usuteaduskonna 2. aasta magistrant); **Laur Tooming** (matemaatika-informaatikateaduskonna 1. aasta magistrant)

Raefondi preemia

MTÜ Tartu Ülikooli Akadeemilise spordiklubi juhatuse liige **Harry Lemberg**; TÜ Botaanikaiaia direktor **Heiki Tamm**; TÜ majandusteaduskonna professor **Maaja Vadi**

Ants ja Laine Silvere ning Sigfried Panti mälestusstipendium antakse TÜ edukatele üliõpilastele õpingute jätkamiseks.

Terje Eha (filosoofiateaduskonna 2. aasta magistrant); **Maarja Soomann** (arstiteaduskonna 2. aasta üliõpilane); **Liis Raamat** (filosoofiateaduskonna 2. aasta magistrant); **Mats Volberg** (filosoofiateaduskonna 2. aasta magistrant)

Estraveli reisisihi stipendium antakse TÜ partner-ülikoolis vahetusüliõpilasena õppivale üliõpilasele või ka noorteadlasele.

Liisa Seppel (matemaatika-informaatikateaduskonna 2. aasta magistrant); **Liina Marjak** (TÜ Pärnu Kolledži 2. aasta üliõpilane); **Nele Pihla** (kehakultuuriteaduskonna 3. aasta üliõpilane); **Mari Agarmaa** (õigusteaduskonna 3. aasta üliõpilane); **Sigrid Valo** (kehakultuuriteaduskonna 2. aasta magistrant)

Kaleva Traveli reisistipendium toetab TÜ magistrante ja doktorante nende õppe- ja teadusreisidel
Toomas Lott (filosoofiateaduskonna 4. aasta doktorant); **Sirje Kupp** (filosoofiateaduskonna 1. aasta doktorant); **Märt Pöder** (filosoofiateaduskonna 3. aasta doktorant); **Mario Saare** (arstiteaduskonna 2. aasta doktorant); **Siret Pöldur** (kehakultuuriteaduskonna 2. aasta magistrant); **Ege Süüden** (kehakul-

tuuriteaduskonna 4. aasta doktorant); **Ragne Piir** (õigusteaduskonna 2. aasta doktorant); **Allan Mälg**i (õigusteaduskonna 1. aasta magistrant); **Kristjan Kotkas** (õigusteaduskonna 2. aasta magistrant); **Liina Laineveer** (õigusteaduskonna 2. aasta magistrant); **Urm**as Kvell (loodus- ja tehnoloogiateaduskonna 2. aasta magistrant); **Mari-Liis Lamp** (loodus- ja tehnoloogiateaduskonna 2. aasta doktorant); **Janno Torop** (loodus- ja tehnoloogiateaduskonna 2. aasta doktorant); **Ülle Pär**l (majandusteaduskonna 4. aasta doktorant); **Hanna Kruusamägi** (haridusteaduskonna 2. aasta magistrant); **Egle Säre** (haridusteaduskonna 2. aasta magistrant)

Aare Ruth Mörneri stipendium filosoofiateaduskonna ajaloo eriala ja õigusteaduskonna (eelistatud õigusajaloo valdkonna) magistrantide ja doktorantide õppe- ja teadustöö toetuseks

Märt Trasberg (filosoofiateaduskonna 1. aasta magistrant); **Martin Mäesalu** (õigusteaduskonna 2. aasta magistrant)

Eduard ja Eero Raigi stipendium õigus- ja majandusteaduskonna edukate üliõpilaste õppe- ja teadustöö toetuseks

Margus Reiland (õigusteaduskonna 1. aasta magistrant); **Annika Paabut** (majandusteaduskonna 3. aasta doktorant)

Andreas ja Elmerice Traksi stipendium toetab majanduslikku abi vajavaid sotsiaalteaduste üliõpilasi, arst-residente ja teadlasi nende õppimisel või enesetäiendamisel USA või Euroopa riikide kõrgemates õppeasutustes.

Martin Täll (arst-resident); **Eva Roomets** (arst-resident); **Maksim Zagura** (arstiteaduskonna 2. aasta doktorant); **Martin Serg** (arstiteaduskonna 2. aasta doktorant)

Carl Schmidti teadustöö preemia antakse meditsiini või keemia ajaloo uurijale viimase kahe aasta jooksul ilmunud monograafia või artiklite seeria eest

Vello Past *Professor emeritus*

Vello Past, Hain Tankler «*Chemie an der Universität Tartu/Dorpat 1802 – 1918*» eest

Stipendiumid arstiteaduskonna üliõpilaste õppe- ja teadustöö toetuseks

Ruth Käbini stipendium

Mall Eltermaa (4. aasta üliõpilane)

Liisa Kolumbuse stipendium

Vivian Kont (4. aasta doktorant); **Katrin Sonn** (1. aasta doktorant)

Stipendiumid kehakultuuriteaduskonna üliõpilaste ja teadurite õppe- ja teadustöö toetuseks:
Atko-Meeme Viru stipendium

Jarek Mäestu (kehakultuuriteaduskonna teadur)
Fred Kudu stipendium

Grit Shadeiko (2. aasta üliõpilane)

Stipendiumid filosoofiateaduskonna üliõpilaste õppe- ja teadustöö toetuseks:

Valter Niiluse preemia antakse Tartu Ülikoolis läänemeresoome keelte ja eesti murrete uurimisvaldkonnas uurimistööd tegevale teadurile või teadlaste töörühmale

Mari Mets (filosoofiateaduskonna teadur)

Johannes Voldemar Veski stipendium antakse põhialina eesti keelt õppivale edukale üliõpilasele
Edith-Helian Thomson (1. aasta magistrant)

Karine ja Martin Koobase stipendium antakse põhialina eesti keelt õppivale edukale üliõpilasele
Piret Piiraja (2. aasta magistrant)

Stipendiumid õigusteaduskonna üliõpilastele nende õppe ja teadustöö toetuseks:

Urmas Sõõrumaa stipendium

Mari Matjus (1. aasta magistrant); **Gea Lepik** (2. aasta üliõpilane)

Simon Levini stipendium

Robert Laid (2. aasta magistrant)

Arno Mägi stipendium

Virgi Kobin (3. aasta üliõpilane)

Stipendiumid majandusteaduskonna üliõpilastele nende õppe ja teadustöö toetuseks:

Flory ja Erik Kalve stipendium

Oliver Lukason (2. aasta doktorant)

Stipendiumid loodus- ja tehnoloogiateaduskonna üliõpilaste õppe- ja teadustöö toetuseks:

Loova Täppisteaduse Fondi stipendium antakse täppisteaduste valdkonna (füüsika, keemia, matemaatika) bakalaureuse-, magistri- ja doktoriõppe üliõpilasele, kes omab silmapaitvaid tulemusi teadus- või arendustöös, valdkonda tutvustavas ja toetavas tegevuses, uute innovatiivsete õppemeetodite kasutuselevõtus ja loomises.

Tavo Romann (keemia eriala 4. aasta doktorant)
August Parise stipendium antakse edukale keemia (eelistatult keskkonnakeemia) eriala magistrandile

Oleg Lebedev (2. aasta magistrant)

Gerda Spohri stipendium antakse edukale keemia

(eelistatult keskkonnakeemia) eriala üliõpilasele

Aleksei Mahhov (4. aasta doktorant)

KONKURSS LENNART MERI TEADUSTÖÖ AUHINDADELE

Lennart Meri teadustöö auhind antakse välja Eesti riiki, rahvast, kultuuri või ühiskonda käsitleva ühe magistri- ja ühe teadustöö (kaasa arvatud doktoritöö) autorile või autorite kollektiivile.

Konkursile võivad Tartu Ülikooli magistri- või teadustööde autorid või autorite kollektiivid nimetatud valdkondades esitada taotluste esitamise tähtajale eelnenu kalendriaastal hindele A kaitsitud magistritööd ja samal ajavahemikul kaitsitud või ilmunud kõrgetasemelisi teadustöid.

Välja kuulutatakse kaks auhinda: **20 000 krooni** magistritöö eest ja **50 000 krooni** muu teadustöö (k.a doktoritöö) eest.

Taotluste esitamise tähtaeg: **15.01.2010.**

Konkursist osavõtjatel tuleb esitada sihtasutuse

juhatusel:

- allkirjastatud taotlus konkursil osalemise kohta, milles märgitakse magistri- või teadustöö kaitsmise või ilmunise aeg ja koht, autori(te) kontaktandmed;
- magistritöö puhul juhendanud õppejõu arvamus (soovitus) koos tema kontaktandmetega; magistri- või teadustöö lühikokkuvõte (resümee) elektroonselt;
- nõuetekohaselt vormistatud ja köidetud magistri- või teadustöö (teadustöö äratrükid);
- muud kandidaadi poolt vajalikuks peetavad materjalid.

Elektroonsed materjalid esitada aadressile tysiht@ut.ee; paberil: Tartu Ülikooli Sihtasutus, Ülikooli 18, 50090 Tartu

Lisainfo: TÜ Sihtasutusest telefonil 7 375 852 või 52 16 820 või e-kirja teel aadressil tysiht@ut.ee.

KAITSMISED

14. detsembril kell 11.15 kaitseb **Elin Sütiste** filosoofiateaduskonnas (Tiigi 78–125) doktoritööd teemal «Tõlke mõiste dünaamikast tõlketeaduses ja eesti tõlkeloos» semiootikas ja kulturoloogias. Juhendaja prof Peeter Torop. Oponentid prof Bruno Osimo (kirjaliku ja suulise tõlkimise kõrgem instituut Fondazione Scuole Civiche Milano, Itaalia) ja dots Anne Lange, PhD (Tallinna Ülikool).

14. detsembril kell 13.30 kaitseb **Andreas Ventsel** filosoofiateaduskonnas (Tiigi 78–125) doktoritööd teemal «Towards Semiotic Theory of Hegemony» semiootikas ja kulturoloogias. Juhendaja dots Ülle Pärli. Oponentid prof Risto Kalevi Heiskala (Tampere Ülikool) ja prof Raivo Vetik (Tallinna Ülikool).

15. detsembril kell 10 kaitseb **Pille Runnel** TÜ nõukogu saalis doktoritööd teemal «The Transformation of the Internet Usage Practices in Estonia»

(«Interneti kasutamise praktikate areng Eestis»). Juhendajad *prof emer* Peeter Vihalemm, prof Veronika Kalmus, vanemteadur Pille Pruulmann-Vengerfeldt. Oponent prof Ingunn Hagen (Norwegian University of Science and Technology).

17. detsembril kell 12 kaitseb **Maarja Adojaan** loodus- ja tehnoloogiateaduskonnas (Riia 23–217) doktoritööd teemal «Molecular Variation of HIV-1 and the Use of This Knowledge in Vaccine Development» («HI-viiruse molekulaarne varieeruvus ja selle teadmise kasutamine vaktsiini väljatöötamisel») molekulaarbioloogias. Juhendajad erakorraline prof Richard Villems ja prof Mart Ustav. Oponent prof Paul Pumpens (Läti biomeditsiiniliste uuringute keskus).

17. detsembril kell 15 kaitseb **Kaire Heilman** arstiteaduskonnas (Puusepa 8 – Linkbergi auditoorium) doktoritööd teemal «Risk Markers for Cardiovascular Diseases and Low Bone Mineral Density in Children with Type 1 Diabetes» («Sü-

dame-veresoonkonna haiguste riskimarkerid ja luu mineraalne tihedus 1. tüüpi suhkurtõvega lastel»). Juhendajad prof Vallo Tillmann (TÜ lastekliinik) ja prof Mihkel Zilmer. Oponent prof Tadej Battelino (Ljubljana Ülikool, Sloveenia).

18. detsembril kell 12.15 kaitseb **Kati Tänavsuu-Milkeviciene** loodus- ja tehnoloogiateaduskonnas (Ravila 14a-1019) doktoritööd teemal «Transgressive to Regressive Turnaround in the Middle Devonian Baltic Basin» («Keskk-Devoni Balti Basseini areng transgressiivsest regressiivseks basseiniks»). Juhendajad prof Kalle Kirsimäe ja ÖMI direktor Leho Ainsaar, PhD. Oponent teadur Risto Kumpulainen, PhD (Stokholmi Ülikool).

18. detsembril kell 13.15 kaitseb **Eve Parts** majandusteaduskonnas (Narva mnt 4–B306) doktoritööd teemal «Social Capital, Its Determinants and Relations with Economic Growth: Comparison of the Western European and Central-Eastern European Countries» («Sotsiaalkapital, selle allikad ja seosed majanduskasvuga: Lääne-Euroopa riikide ning Kesk- ja Ida-Euroopa riikide võrdlus»). Juhendajad prof Helje Kaldaru ja prof Janno Reiljan. Oponentid prof Alari Purju (Tallinna Tehnikaülikool) ja prof dr André Habicht (Catholic University of Eichstätt-Ingolstadt, Saksamaa).

18. detsembril kell 14 kaitseb **Kristi Rüütel** arstiteaduskonnas (Ravila 19–1006) doktoritööd teemal «HIV-Epidemic in Estonia: Injecting Drug Use and Quality of Life of People Living with HIV» («HIV-epideemia Eestis: süstiv narkomaania ja HIVga elavate inimeste elukvaliteet»). Juhendajad prof Anneli Uusküla ja dotsent Maarike Harro. Oponent vanemteadur Sherry Deren, PhD (New Yorki Ülikool, USA).

21. detsembril kell 10.15 kaitseb **Merje Lesta** TÜ nõukogu saalis doktoritööd teemal «Evaluation of Regulation Functions of Rural Landscapes for the Optimal Siting of Treatment Wetlands and Mitigation of Greenhouse Gas Emissions» («Maastike regulatsioonifunktsioonide hindamine tehismärgalade rajamiseks ning kasvuhoonegaaside voo optimeerimiseks») maastikuökoloogias ja keskkonnakaitstes. Juhendajad prof Ülo Mander ja dotsent dr. Arno Kanal. Oponent dr Katharina Helming (Leibniz Centre for Agricultural Landscape Research (ZALF), Saksamaa).

21. detsembril kell 12.15 kaitseb **Aleksei Kelli** õigusteaduskonnas doktoritööd teemal «Eesti intellektuaalse omandi süsteemi arengud teadmistepõhise majanduse tingimustes» («Developments of the Estonian Intellectual Property System to Meet the Challenges of the Knowledge-based Economy»). Juhendaja prof Heiki Pisuke. Oponentid prof Janis Rozenfelds (Läti Ülikool) ja prof Heinu Koitel (Tallinna Tehnikaülikool).

21. detsembril kell 14.15 kaitseb **Siiri Silm** TÜ nõukogu saalis doktoritööd teemal «The Seasonality of Social Phenomena in Estonia: the Location of the Population, Alcohol Consumption and Births» («Ühiskonnanahtuste sesoonsus Eestis: rahvastiku paiknemine, alkoholi tarbimine ja sünid») inimgeograafias. Juhendaja prof Rein Ahas. Oponent prof Dieter Müller (Umeå University, Rootsi).

29. detsembril kell 14.15 kaitseb **Andriela Rääbis** TÜ nõukogu saalis doktoritööd teemal «Eesti telefonivestluste sissejuhatus: struktuur ja suhtlusfunktsioonid». Juhendaja prof Renate Pajusalu. Oponent dr Leelo Keevallik (Uppsala ülikool).

TUNNUSTAMISED

TÜ suure medaliga tunnustati 65. sünnipäeval loodus- ja tehnoloogiateaduskonna arheogeneetika professorit **Richard Villemsit** ja sotsiaalteaduskonna kognitiivse neuroteaduse professorit **Risto**

Kalervo Näätäneni.

TÜ väikese medaliga ja tänukirjaga tunnustati 60. sünnipäeval loodus- ja tehnoloogiateaduskonna anorgaanilise keemia professorit **Väino Sammelselga** ning loodus- ja tehnoloogiateaduskonna ökoloogia

ja maateaduste instituudi vanemlaboranti **Mare Toomi**.

TÜ aumärgi ja tänukirja pälvisid 55. sünnipäeval loodus- ja tehnoloogiateaduskonna loomaökoloogia professor **Raivo Mänd**, 50. sünnipäeval loodus- ja tehnoloogiateaduskonna keemia instituudi analüütilise ja füüsikalise keemia vanemteadur **Mihhail Danilkin**, keemia instituudi vastutav sekretär **Marju Rosenthal** ning kantselei vanemtoimetaja **Marika Kullamaa**, 40. sünnipäeval loodus- ja tehnoloogiateaduskonna botaanika professor **Meelis Pärtel**; matemaatika-informaatikateaduskonna emeriitprofessor **Ülo Kaasik**.

TÜ aumärgiga tunnustati ülikooli auliiget **Toivo Miljanit** ja Toronto ülikooli professorit **Olev Trässi**.

TÜ tänukirja pälvisid 80. sünnipäeval ülikooli auliige **Ekkehard Pabsh** ja kehakultuuriteaduskonna kauaaegne õppejõud **Valter Lenk**, 60. sünnipäeval majandusteaduskonna rahvamajanduse instituudi sekretär **Anne Kuigo**, 50. sünnipäeval arstiteaduskonna närvikliiniku neurokirurgia vanemassistent **Leho Kõiv** ning majandusteaduskonna ettevõtetemajanduse instituudi juhtimise lektor **Maret Ahonen**.

Detsembris TÜ aulas:

6. detsembril kl 11 Soome Vabariigi 92. aastapäeva aktus ja kontsert. Peokõne «Eesti ja Soome Euroopa Liidu uues välispoliitika» peab Euroopa Parlamendi liige Heidi Hautala.

Kontserdi annavad Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia professori Jaakko Ryhäneni õpilased Kadri Kipper (sopran) Aleksander Arder (tenor) ja Koit Soasepp (bass). Klaveril Piia Paemurru.

16. detsembril kl 20 Liisi Koiksoni jõulukontsert. Pilet 125 kr.

18. detsembril kl 19 TÜ akadeemilise naiskoori ja Tartu akadeemilise meeskoori jõulukontsert.

1. detsembrist saab osta pileteid 20. märtsil toimuvale TÜ rahvakunstiansambli 65. tegutsemisaasta juubelikontserdile, kus ühtlasi tähistatakse ka rahvatantsumemmel Helju Mikkel 85 aasta juubelit. Kontsert toimub kell 17 Vanemuise väikeses majas. Piletid on müügil Piletimaailma müügipunktides üle Eesti. Pileti hind 95 kr.

9. detsembril kell 16.15 esineb Õpetatud Eesti Seltsi koosolekul (Lossi 3–427) Martin Malve ettekandega: «Tartu Toomkiriku luustikud: arheoloogia ja osteoloogia andmed».

«**Ringjoon**» – tudengiühenduse Rahvusvaheliste Suhete Ring välispoliitikasaade. Kuula esmaspäeviti kella viiest kuueni Noorteraadios (www.noorteraadio.ee)!

19. detsembril kl 17 ootavad TÜ kammerkoor ja dirigent Triin Koch kõiki oma **jõulukontserdile**, mis toimub Tartu Salemi kirikus. Kontsert on tasuta!

TÜ pensionäride ühingu Vitae:

9. detsembril kl 14 keemikute klubi ekskursioon uude keemiahoonesse. Koguneme Chemicumis; 15. detsembril kl 13 elulooring; 16. detsembril kl 17 Vitae liikmete jõulupidu füsihahoone kohvik-söökla (Tähe 4). Osavõtuks registreerumine 8. ja 10. detsembril kl 11–15 Vitae ruumides; 19. detsembril kl 11 eksliibrise klubi; 21. detsemb-

ril kl 16 põltsamaalaste klubi jõulupidu; 22. detsembril kl 16 matemaatikute klubi.

TÜ jalgpalliklubi Fauna kutsub tudengeid jalgpalli mängima – nii tõsisemaid võistlejaid kui ka harrastajaid. Treeningud toimuvad **esindusmeeskonnal** neljapäeviti 20.30 Annelinna kunstmuruväljakul; **harrastajatel** kolmapäeviti 20 M. Reiniku gümnaasium staadionil ja **naistel** esmaspäeviti ja kolmapäeviti 19 M. Härma gümnaasium staadionil.

TARTU ÜLIKOOL

4. ja 5. detsembril 2009. a. tähistab
Tartu Ülikooli geograafia osakond
90. aastapäeva

Ürituste raames toimub teaduskonverents, kus esinevad TÜ audoktorid Anne Buttmer (Dublin, Iirimaa) ja Marc Antrop (Gent, Belgia), mitmed Eesti ühiskonnaelus tuntud geograafid ning geograafia osakonna teadlased.

Geograafia osakonna ruumides on avatud näitus TÜ geograafide viimaste aastate töödest.

Laupäeval, 5. detsembril algusega kell 19.00 toimub Vanemuise kontserdimajas **aastapäevavabal**.

Täpsem informatsioon
TÜ geograafia osakonna kodulehel aadressil:
<http://www.lote.ut.ee/geo/>

TÜ geograafia osakond

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Tartu Ülikool
Ülikooli 18, 50090 TARTU
Tel: 737 5100
E-post: info@ut.ee
www.ut.ee